

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY A KULTURY

**ROZVOJ HUDEBNÍHO VNÍMÁNÍ A VYJADŘOVÁNÍ
DĚTÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE POMOCÍ
INSTRUMENTÁLNÍCH ČINNOSTÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tereza Moravcová

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 29. dubna 2020

.....
vlastnoruční podpis

Tímto bych chtěla poděkovat paní doc. PaedDr. Marii Slavíkové, CSc. za odborné vedení a cenné připomínky při realizaci bakalářské práce. Dále také své rodině a přátelům za podporu a pomoc při studiu.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tereza MORAVCOVÁ**
Osobní číslo: **P17B0427P**
Studijní program: **B7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Téma práce: **Rozvoj hudebního vnímání a vyjadřování dětí v mateřské škole prostřednictvím instrumentálních činností.**
Zadávající katedra: **Katedra hudební výchovy a kultury**

Zásady pro vypracování

1. Shromáždění literatury a pramenů potřebných pro zpracování kvalifikační práce do srpna 2019
2. Prostudování materiálu a vypracování osnovy práce do září 2019
3. Zpracování jednotlivých kapitol do ledna 2020
4. Zpracování přílohové části do března 2020
5. Průběžné konzultace s vedoucím práce (říjen, leden, březen)

Rozsah bakalářské práce: **45 s. textu, 10 s. bibl. část**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

JENČKOVÁ, Eva. Hudba a pohyb ve škole. Hradec Králové: Tandem, 2005. ISBN 8090311571.
KODEJŠKA, Miloš. Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku. Praha: Univerzita Karlova, 2002.
KUBECOVÁ, M., SLAVÍKOVÁ, M. et al. Rozvíjíme hudební dovednosti dětí. Praha: Raabe, 2017.
KURKOVÁ, Libuše a Petr EBEN. Hudebně pohybová výchova šestiletých až osmiletých dětí: učební text pro 3. ročník pedagogických škol, obor vychovatelství a odborný text pro učitele lidových škol umění. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975.
LIŠKOVÁ, Marie. Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání. Praha: Raabe, 2006.
SEDLÁK, František. Hudební vývoj dítěte. Praha: Editio Supraphon, 1974
SEDLÁK, František. Psychologie hudebních schopností a dovedností. Praha: Editio Supraphon, 1989. ISBN 80-7058-073-9.
ZEZULA Jiří. JANOVSÁ Olga a kol. Hudební výchova v mateřské škole. Praha: SPN, 1987.

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.**
Katedra hudební výchovy a kultury

Datum zadání bakalářské práce: **13. června 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. června 2020**

M. Randa

RNDr. Miroslav Randa, Ph.D.
děkan

R. Feiferlíková

Mgr. et Mgr. Romana Feiferlíková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 14. září 2019

OBSAH

Úvod	6
1 Hudební vývoj dítěte předškolního věku	7
1.1 Charakteristika předškolního věku	7
1.2 Hudební vývoj dítěte předškolního věku	7
2 Cíle hudebního vzdělávání v mateřských školách dle rámcového vzdělávacího programu pro mateřské školy	9
3 Hudební vnímání dětí v předškolním věku	13
3.1 Vnímání předškolního dítěte	13
3.2 Hudební vnímání	14
3.3 Předpoklady dítěte k hudebním činnostem	16
3.3.1 Hudební vlohy	16
3.3.2 Hudební schopnosti	16
3.3.3 Hudební dovednosti	17
3.3.4 Hudební činnosti	18
4 Vyjadřování dítěte předškolního věku	19
4.1 Hudební vyjadřování	19
5 Instrumentální činnosti jako prostředek rozvoje hudebního a jazykového vyjadřování	21
6 Hudebně výchovný projekt pro mateřskou školu <i>Z pohádky do pohádky</i>	24
6.1 Organizace projektu, jeho cíle a očekávané výstupy	24
6.2 První projektový týden <i>Hrnečku, vař!</i>	26
6.2.1 Vaříme kaši	27
6.2.2 Sbíráme lesní plody	28
6.2.3 Hrnečku, vař! Hrnečku, dost!	28
6.3 Druhý projektový týden <i>O Popelce</i>	29
6.3.1 Popelka přebírá hrách a čočku	30
6.3.2 Popelka se těší na bál	31
6.3.3 Popelka rozlouskává kouzelné oříšky	31
6.3.4 Na bále	32
6.3.5 Princ hledá popelku	33
6.3.6 A byla svatba	33
6.4 Třetí projektový týden <i>Honza málem králem</i>	34
6.4.1 Jedna, dvě, Honza jde	35
6.4.2 Král, král na dudy hrál	35
6.4.3 Honza jde do světa	36
6.5 Čtvrtý projektový týden <i>Šel kozel do Lhoty</i>	36
6.5.1 Poslech pohádky	38
6.5.2 Rytmizace příběhu	38
6.5.3 Pohybové hrátky	39
6.5.4 Hrajeme si s hlasy zvířátek	39
6.5.5 Zpíváme pohádku	40
6.6 Pátý projektový týden <i>Muzikantská pohádka</i>	41
6.6.1 Seznámení s nástroji	42
6.6.2 Hrátky s písničkou	42
6.7 Šestý projektový týden <i>O Smolíčkovi</i>	43

6.7.1 Hudební pohádka <i>O Smolíčkovi</i>	44
6.7.2 Prší, prší... ..	45
6.7.3 Jeskyňky přicházejí.....	45
6.7.4 Jeskyňky ťukají a vyptávají se Smolíčka.....	46
6.7.5 Smolíčkův smích.....	46
6.8 Zhodnocení úspěšnosti hudebně-výchovného projektu <i>Z pohádky do pohádky</i>	46
Závěr	48
Resumé	49
Seznam literatury	50
Seznam obrázků a tabulek	52
Přílohy	I
Seznam příloh	II
Příloha č. I – kreslení hudby	III

Úvod

V bakalářské práci jsem se zaměřila na tematiku hudební výchovy v mateřských školách, konkrétně rozvíjení hudebního vnímání a vyjadřování pomocí instrumentálních činností. Téma jsem si zvolila na základě dlouhodobého vztahu k hudbě. K instrumentálním činnostem v mateřských školách používáme nástroje z Orffova instrumentáře a nástroje vlastnoručně vyrobené. Hra na tyto nástroje může významně ovlivňovat hudebně sluchové schopnosti dětí, jejich vnímání a vyjadřování.

Vnímání je pro předškolní dítě nejpodstatnější, protože mu zajišťuje přímé spojení s realitou. V současné době mají děti k dispozici moderní technologie, na kterých tráví hodně času. Na vnímání to může mít i negativní vliv.

Vyjadřování dětí je v současné době na velice špatné úrovni. Na vyjadřování dětí má opět velice negativní vliv trávení času na mobilních telefonech, tabletech a sledování TV. Děti mají problém s plynulostí řeči, nedokážou složit větu ve správném pořadí.

Během praxí jsem zjistila, že si učitelé neuvědomují důležitost hry na nástroje pro rozvoj sluchového vnímání dětí, možnost využití při osvojování řečových dovedností.... Pro tyto podněty také chybí praktické metodické materiály. Má bakalářská práce má přispět k tomu, aby byl význam instrumentálních činností doceněn a realizován nejen v teoretických publikacích, ale i ve výchovné práci mateřských škol.

Cílem této práce je představit soubor instrumentálních činností, které jsou vhodné pro děti předškolního věku, zmapovat možnosti jejich vlivu na rozvoj hudebně sluchových schopností, hudebního vnímání a vyjadřování, a navrhnout výchovně vzdělávací projekt na činnosti s dětmi, zaměřený na rozvoj hudebního vnímání a vyjadřování.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. V úvodních kapitolách se zabývám obecným a hudebním vývojem dítěte, rámcovým vzdělávacím programem, sumarizují poznatky týkající se vnímání předškolního dítěte a hudebního vnímání dítěte, vyjadřování a hudebním vyjadřováním, instrumentálními činnostmi. Poslední kapitolou je můj autorský návrh výchovného projektu *Z pohádky do pohádky*, v němž využiji co nejvíce instrumentální činnosti dětí ve vztahu k rozvíjení jejich vnímání a vyjadřování.

1 Hudební vývoj dítěte předškolního věku

1.1 Charakteristika předškolního věku

Do vývojové etapy předškolního věku spadají všechny děti ve věku od 3 do 6 let. Toto období se označuje za období hry a rozvoje. Mezi nejčastější činnosti patří objevování světa, do čehož dítě velmi rádo zapojuje přihlízející rodiče. Dítě v zápalu objevování často používá otázku: „Proč?“ Pro děti v tomto věku je vhodná systematická, cílená hra, což jim prospívá k jejich rozvoji. Řeč používají k regulaci svého chování. Dalším prostředkem vyjadřování je malba a různé výtvary. Pro děti v tomto věku je důležitá socializace a osamostatnění.

Předškolní dítě měří přibližně 90–125 cm a váží 15–25 kg. V tomto věku je důležité, aby dítě dodržovalo správné držení těla (ve velkém ohrožení je páteř, která se v tomto období formuje). Zároveň by děti neměly nosit těžké předměty, protože hrozí vytvoření kýly.¹

1.2 Hudební vývoj dítěte předškolního věku

„Období předškolního věku je z hlediska hudebního vývoje dítěte jedním z nejdůležitějších.“² Na hudbu dítě reaguje již v embryonálním stadiu. Po narození je hudební rozvoj podmíněn zejména rozvíjející se sluchovou citlivostí a hlasovou funkcí. Sluch začíná fungovat několik dní po narození. Utváření sluchové dominanty, která se projevuje poměrně delším sluchovým soustředěním a jistým uspokojením z hlasu matky se liší podle jednotlivých autorů – N. M. Ščelanova či N. M. Aksarinová ji situují již do druhého týdne života, zatímco A. Gessel až do prvních tří měsíců³ a M. Damborská ji zasazuje do čtvrtého měsíce po narození.⁴

Pochopení rytmu se projevuje vnímáním a prožíváním metricko-rytmické struktury hudby, které může vyústit v tělesné pohybové reakce.⁵ Rytmičká, zajímavá melodie zaujme dítě již v 6 měsících věku.⁶

1 Rodiče a jejich děti. *Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku*. [Online].

2 KUBECOVÁ, Markéta, Marcela PEHELOVÁ, Marie SLAVÍKOVÁ, Veronika RŮŽIČKOVÁ a Hana VÁŇOVÁ. 2017. *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. s. 9.

3 SEDLÁK, František. 1989. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 185.

4 KODEJŠKA, Miloš. 2002. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. s. 46.

5 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. s. 67.

6 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. s. 66.

Pedagog F. Čáda uvádí, že se nejprve objevuje záliba v rytmu a tempu, kontrastní dynamice, teprve mezi 2. a 3. rokem věku se projevuje schopnost zapamatování melodie, jejího znovupoznání a pokusy ji hlasem reprodukovat – první pokusy o zpěvní imitaci.⁷

Během 4. roku života dítěte se kromě tělesného vývoje velmi intenzivně rozvíjí sluchová analýza, která je „*důležitým článkem intonačního procesu. Psychický průběh je ve srovnání s intonací opačný. Sluchová analýza začíná tedy podněty zvukovými, které jsou zpracovávány ve sluchovém analyzátoru.*“⁸ Zároveň se v tomto věku rozvíjí jemná motorika.

S hudebními nástroji se děti setkávají i pomocí znějících hraček a chrastítek. Manipulací s těmito předměty si děti zdokonalují hudební sluch a objevují pomocí těchto předmětů zajímavé zvuky.⁹ Pěvecké činnosti jsou podle A. Komenského ve věku 4 let nemožné. V tomto věku však děti mohou začít hrát na zobcovou flétnu, bubnovat na dětský bubínek¹⁰. Mezi nejčastější a dětmi nejoblíbenější instrumenty patří hrnce, vařečky, plechové hrnky nebo cokoliv, co po úderu zní.

V této kapitole jsem se zaměřila na vývoj dítěte. Cílem kapitoly bylo zjistit, v jaké době je vhodné začít s hudebními činnostmi u dítěte předškolního věku, aby nebylo zbytečně přetěžováno. Jak vyplývá z uvedených poznatků, vnímání dítěte předškolního věku se projevuje především v oblasti sluchového, zrakového a hmatového vnímání.

7 ČÁDA, F. 1914. *Vývoj dětské schopnosti hudební.*

8 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 284.

9 STOLZOVÁ, Markéta. 2015. *Charakteristika instrumentálních aktivit dětí předškolního věku. Diplomová práce.*

10 SEDLÁK, František a SIEBR, Rudolf. 1985. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogických fakult.*

2 Cíle hudebního vzdělávání v mateřských školách dle rámcového vzdělávacího programu pro mateřské školy

Mateřská škola, stejně jako všechny vzdělávací instituce, je povinna se řídit Rámcovým vzdělávacím programem. Tento kurikulární dokument umožňuje školský systém vzájemně propojovat a navazovat do jeho jednotlivých etap, a to od předškolního, přes základní, až po střední vzdělávání. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) je závazný od 1. září roku 2007 pro všechny typy mateřských škol.

Rámcový vzdělávací program vymezuje dílčí vzdělávací cíle a výstupy, které se dělí do částí biologické, psychologické, interpersonální, sociokulturní a environmentální. Tyto oblasti Rámcového vzdělávacího programu se nazývají:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět

Učitelka v mateřské škole by se měla snažit propojovat všechny oblasti vzdělávacího programu, aby učení dítěte probíhalo přirozeně a účinně. Pokud by se během praxe realizovaly pouze samostatné dílčí okruhy, mohlo by nastat odtržení od reálnosti, od skutečného života a vedla by k umělosti a nepřirozenosti.

Pro lepší orientaci uvádím pouze očekávané výstupy, které se týkají hudebního vzdělávání. Díky návaznosti na primární vzdělávání můžeme hudební vzdělávání rozdělit dle zaměření na činnosti hudebně pohybové, poslechové, instrumentální a vokální.

V rámci hudebně pohybových činností by mělo dítě umět sladit pohybový prvek se znějící hudbou, zpěvem či poslechovou skladbou, zachytit své prožitky pohybovou či dramatickou improvizací. Dále by mělo být dítě schopno sledovat a rozlišit rytmus a jeho změny, pozorně a soustředěně naslouchat znějící hudbě, rozlišit jednotlivé zvuky a tóny. Vyjádřit slovy i nonverbálně, např. pomocí výtvarných technik, své dojmy a zážitky. V činnostech vokálních je jeho úkolem naučit se ovládat dechové svalstvo a správné hudební návyky při tvorbě hlasu, výslovnosti, tempu i intonaci. Zazpívat z paměti píseň, reprodukovat krátké

texty. Dítě by se mělo seznámit s jednoduchými hudebními nástroji, některé z nich umět pojmenovat a ovládat.¹¹

„Očekávané výstupy – 1. Období - žák - zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase - rytmitizuje a melodizuje jednoduché texty, improvizuje v rámci nejjednodušších hudebních forem - využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře - reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie - rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby - rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální“¹²

Rámcový vzdělávací program je kurikulární dokument, podle kterého by se měly učitelky v mateřských školách řídit. V RVP PV najdeme dílčí vzdělávací cíle a výstupy, které dělíme do pěti oblastí, které výše uvádím. Cílem učitelky by mělo být propojování těchto oblastí. Ve zpracovaném projektu ke každé činnosti uvádím, co danou aktivitou rozvíjíme, o jakou aktivitu se jedná – zda o pohybovou, dramatickou, výtvarnou, pracovní, instrumentální nebo verbální. Kromě toho je RVP PV velice nakloněno k používání hudebních nástrojů. U činností, během kterých používáme instrumenty, rozvíjíme fantazii dětí, u dětí s poruchou vyjadřování mohou tyto aktivity pomoci k plynulosti řeči.

Rámcový vzdělávací program nabízí v jednotlivých oblastech tyto cíle:

1. Dítě a jeho tělo – aktivity ovlivňující zejména správné držení těla, rozvoj motoriky, rozvoj relaxačních dovedností. Poslech hudby a aktivity spojené s poslechovými činnostmi, např. pohybové hry, mohou mít za následek zrychlení dechu. Instrumentální činnosti rozvíjí jemnou motoriku dítěte – správná manipulace s hudebním nástrojem.
2. Dítě a jeho psychika
 - *Jazyk a řeč* – hudební činnosti působí pozitivně na rozvoj řeči. Stadium před samotnou řečí je tzv. broukání, což má velice blízko ke zpěvu. Děti imitují nápěv, intenzitu, barvu hlasu řeči i písň. Velice podstatný je příklad dospělého člověka.

11 srov. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, s. 17-33.

12 *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, s. 66.

- *Poznávací schopnosti a funkce, myšlenkové operace, představivost a fantazie* – hudební činnosti rozvíjejí i mnohé poznávací schopnosti (imaginace, obrazotvornost, zvědavost, zájem). Používáme různorodé sluchové a hudební hry, hudebně pohybové hry, instrumentální činnosti. Instrumentální činnosti mají většinou formu tvůrčí činnosti, která se nazývá improvizace. Poslechovými činnostmi procvičujeme vnímání dětí a prostřednictvím hry na nástroj rozvíjíme tvořivost a fantazii.
 - *Sebepojetí, city a vůle* – pomocí hudby většinou dokážeme city vyjádřit lépe než slovy. Hudba dokáže navodit pocity příjemné i nepříjemné (radost, smutek, strach, zlobu, údiv). Lišková uvádí, že „*hudba upoutává děti svými vyjadřovacími prostředky – melodie, rytmus, dynamika, barva, harmonie, forma.*“¹³
3. Dítě a ten druhý – v této oblasti lze využít hudební činnosti k nenásilnému zapojení dítěte do kolektivu, navozovat kontakt s druhými, překonávat stud. Děti se pomocí instrumentálních činností učí spolupracovat a zároveň respektovat druhé.
 4. Dítě a společnost – během hudebních činností učíme děti pravidlům a normám společenského chování – např. jak se chováme na koncertě. U dětí pěstujeme vztah ke světu, kultuře a umění. Tyto aktivity jsou společným dílem všech dětí. V hudbě často nalézáme odraz společnosti, což můžeme najít v textech lidových písní a zvyklostí, které jsou spojené s hudbou (masopust, Velikonoce, Vánoce atd.). K pěveckým činnostem využíváme lidové písně především s pracovní tematikou.
 5. Dítě a svět – hudební činnosti jsou zaměřeny na poznávání různých hudebních forem a žánrů. K instrumentálním činnostem můžeme využít čínskou pentatoniku.

Shrnutí: V Rámcovém vzdělávacím programu můžeme najít náměty k rozvoji vnímání a vyjadřování, které ale bohužel nejsou dostatečně konkrétní. Na instrumentální činnosti není v RVP PV kladen dostatečný důraz. Má práce by měla přispět k rozvoji vnímání a vyjadřování pomocí hudebních nástrojů, nejčastěji se využívají nástroje z Orffova instrumentáře nebo využíváme k práci dětské hudební nástroje. Bohužel tyto pomůcky

13 LIŠKOVÁ, Marie. 2010. *Metodika hudebních činností*. s. 10.

2 CÍLE HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH DLE RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY

nejsou doceňovanými prostředky, přitom užívání těchto nástrojů je plně v souladu s kurikulem.

3 Hudební vnímání dětí v předškolním věku

3.1 Vnímání předškolního dítěte

Vnímání je důležitou součástí poznávacích procesů dítěte předškolního věku. Je známo několik druhů vnímání. Ve své práci jsem se zaměřila na smyslové vnímání – tedy zrakové, sluchové a hmatové, které úzce souvisí s hudbou. Pro upřesnění uvádím základní druhy vnímání:

- smyslovými orgány (zrak, sluch, čich, chuť, dotek, teplota)
- pohybový analyzátor (poloha jednotlivých částí těla, rovnováha)
- orgánové počítky (změny ve funkci a tvaru orgánů) - pocit hladu, nevolnosti atp.

V tomto období roste schopnost bezděčného zapamatování a učení. Bývá často spojováno s bezděčným zapamatováním a učením, v nichž hrají důležitou roli emociální zážitky a vazby dítěte k prožívané hudbě a hudební a mimohudební realitě, která je mu blízká. Co dítě citově zaujme, to se mu trvale vryje do paměti. Dítě si tímto způsobem dokáže zapamatovat, nebo si jen povšimnout velkého množství jevů a znaků na známých předmětech. Vzniká více vjemů a paměťových představ, které si také vynucují nějaké uspořádání. Většinou to je velikost, tvar a také barva předmětů.¹⁴

Děti tohoto věku mají potíže s odhadem vzdálenosti, určením trojrozměrnosti. Pojem času se vyvíjí pomalu, převážně vítězí prezentismus.

„Koncem předškolního období se však vjemy stávají přesnější a ostřejší, vnímání je analytičtější a syntetičtější, orientace v čase jakožto orientace v prostoru by měly být před nástupem do školy dokončeny.“¹⁵

Dítě v předškolním věku se intenzivněji rozvíjí ve všech poznávacích činnostech, a díky tomu může důkladněji poznávat okolí. Vnímání je jedno z nejdůležitějších. Postupně se zdokonaluje a dítěti zajišťuje přímý styk se skutečností. Dítě se rozvíjí tím, co jej upoutá a tím, co aktivně prožije. Zájem o předmět dává najevo množstvím otázek, kterými si objasňuje vlastnosti předmětu a různé další souvislosti. Vnímaný předmět porovnává

¹⁴ Rodiče a jejich děti. *Co se děje v psychice předškolního dítěte?* [Online].

¹⁵ KURIC J., VAŠINA L. 1987. *Obecná a ontogenetická psychologie pro učitele*. s. 170.

s jinými a zařazuje mezi ostatní, už víceméně známé předměty.¹⁶ Na vnímání jako obecný stav může mít vliv i hudba, protože vnímání hudby může jedince uklidnit.

3.2 Hudební vnímání

Vnímání jako psychický proces je podmíněno hudebně sluchovými schopnostmi. Z nich je nejdůležitější hudební sluch, který umožňuje diferencovat vnímané tóny podle jejich výšky, intenzity, délky a barvy (témbru).

Rozvíjení těchto hudebních schopností lze realizovat hudebními činnostmi, které jsou spojeny s motorickou reakcí dítěte na hudební podnět. Tyto činnosti jsou často spojovány s pohybem. Děti se spontánně seznamují s různými znalostmi nenásilnou formou. Tyto činnosti byly použity v činnostech na rozvoj hudebních dovedností, které jsem popsala v kapitole 6 „Z pohádky do pohádky“.¹⁷

„Vnímání hudby s jejím zpracováním a působením v psychice vnímatele bývá označováno velice nepřesně. Zcela volně se používá několika významově ne právě rovnocenných výrazů: recepce, percepce, hudební vnímání, vnímání hudby, apercepce, hudební slyšení, v hudební pedagogice pak konzumace nebo poslech hudby.“¹⁸

Nejširším pojmem je recepce (přijímat) označuje veškeré přijímání hudby v lidské psychice.¹⁹ Dalším výrazem je percepce, která zahrnuje vnímání hudby a hudební vnímání. Jedná se o aktivní poznávání hudby pomocí všech smyslů. Apercepce (vnímat) označuje složitý celostní psychický proces, v němž vnímatel zpracovává smyslový příjem hudby na vyšší psychické úrovni, rekonstruuje ji, proniká do jejího obsahu, prožívá ji a hodnotí na základě své životní a hudební zkušenosti – hudbu dokáže chápat.²⁰

Základem mechanismu hudebního vnímání je hudební slyšení, které je zajišťováno sluchovým analyzátozem. Patří k němu sluchový orgán (tzv. periferní část analyzátoru), sluchová nervová dráha a příslušná část mozkové kůry ve spánkovém laloku levé hemisféry. Patří k němu sluchový orgán (tzv. periferní část analyzátoru), sluchová nervová dráha a příslušná část mozkové kůry ve spánkovém laloku levé hemisféry. Vnímání hudby je však

16 SLOŽILOVÁ, Pavlína. 2010. *Percepční zralost předškolních dětí. Bakalářská práce.* s. 15.

17 JAROŠOVÁ, Markéta. 2010. *Rozvoj hudebnosti v mateřské škole. Bakalářská práce.*

18 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele.* s. 235.

19 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele.* s. 235.

20 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele.* s. 235.

možno i u neslyšících jedinců do určité míry zprostředkovat náhradním „orgánem“, přičemž sluchový orgán je vyřazen. Zastupuje ho kožně-svalový systém, vibrační receptor, nazývaný obrazně „*sluchem hluchých*“. Ten ovšem nemůže plně nahradit funkci, a zvláště citlivost sluchového orgánu. Pro vznik vibračních pocitků je důležité, aby akustické podněty dopadaly, pokud možno na největší část těla. Kožně svalovými a kostními vibracemi vzniká pravděpodobně podráždění vestibulárního orgánu (součásti vnitřního ucha), i když vibrace nejsou pro něj adekvátními podněty. Dějiny hudby uvádějí, že např. Beethoven při postupné ztrátě sluchu vnímal hudbu v koncertním sále tak, že se obracel k orchestrálním hráčům vždy frontálně.²¹

Hudební vnímání považujeme za psychofyziologický proces. Během tohoto procesu probíhá aktivní, výběrové a smysluplné zpracování hudby a jejích informací v lidském vědomí prostřednictvím analyzátorů. Jedná se o tvořivou psychickou aktivitu, ve které probíhá řetězec percepčních jevů (identifikace, rozlišování, doplňování apod.), které dále vedou k propojení hudebního díla a posluchače.²²

Pomocí hudebního vnímání rozvíjíme i tvořivé myšlení dítěte. Převládající schopností u předškolního dítěte je hudebně tvořivé myšlení. Toto myšlení se promítá do oblastí hudebního myšlení. Během tvořivého myšlení je důležité synkretické myšlení (současné podněty z několika analyzátorů), fantazie dítěte, intuitivní procesy.²³

Způsob, průběh i kvalita hudebního vnímání je závislá na osobnostních charakteristikách vnímatele – na stupni jeho hudební vybavenosti (kvalitě jeho hudebních schopností a dovedností, a to nejen poslechoových, ale i reprodukčních), na percepčním stylu, temperamentu, charakterových vlastnostech, motivaci, emocionální a percepční citlivosti k hudbě apod. Hudební vnímání je ovlivněno i úrovní všeobecného a hudebního vzdělání, životní a hudební zkušeností, hudebními zájmy, postoji a hudebním vkusem. Soubor těchto osobnostních složek působí jako relativně ustálený výběrový „filtr“. „*Jedinec neslyší v přijímané hudbě zdaleka vše, co je schopna přenést a tlumočit, ale především to, co sám dovede a chce vnímat, co očekává, na co je zvyklý.*“²⁴

21 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. s. 236.

22 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. s. 245.

23 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. s. 245.

24 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. s. 259.

Podle Váňové jsou důležitou součástí hudebního vnímání dítěte jeho hudební představy. Patří k nim představy paměťové (vybavené paměťové stopy dříve vnímaných vjemů), a také představy anticipační, kdy dítě předjímá další vývoj hudebního proudu a případně si dokáže navodit i cílovou představu hudebního díla. Při hudebním vnímání se u vnímatele také často aktivizují představy fantazijní.

3.3 Předpoklady dítěte k hudebním činnostem

3.3.1 HUDEBNÍ VLOHY

Hudební vlohy patří do kategorie biologické – jsou vrozené, na rozdíl od schopností, dovedností a návyků, které patří do kategorie psychologicko-sociální – dítě je získává v průběhu hudebního vývoje člověka. Řada psychologů zdůrazňuje, že otázka vloh (dispozic) jako hmotného základu schopností není ještě vyřešena. Také terminologie je značně neustálená. Kromě běžného pojmu vloha se často mluví o biologické výbavě, vrozené potencialitě, dispoziční struktuře či základně, u výraznějších vloh o nadání, talentu apod. Tyto pojmy mají sloužit k označení vnitřních podmínek individua, jeho plastického a mnohotvárného základu. Kromě pojmu vloha se můžeme setkat též s označením biologická výbava, vrozená potencialita, distribuční struktura či základna, u výraznějších vloh mluvíme o nadání, talentu.²⁵

Hudební vlohy spatřujeme v anatomických a psychofyziologických kvalitách mikrostruktury mozku, nervové soustavy a analyzátorů, zvláště pak sluchového a pohybového.²⁶ Hudební vlohy ovlivňují obecně vztah k hudbě, úroveň hudební aktivity, způsob hudebního vnímání a emoční citlivost k hudbě.²⁷

3.3.2 HUDEBNÍ SCHOPNOSTI

Problém hudebních schopností vyvstane tehdy, začneme-li zkoumat hudební vývoj jedince, jeho hudební aktivitu, vztah k hudbě a hudební potřeby. Hudební schopnosti zařazujeme do kategorie speciálních schopností (stejně, jako například schopnosti výtvarné, matematické apod.). Vznik a rozvoj hudebních schopností musí být zkoumán ve vztahu

25 SLAVÍKOVÁ, Marie, 2015, studijní opora k předmětu *Úvod do hudební psychologie*.

26 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele* .s. 50.

27 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele* .s. 50.

k celé struktuře lidské osobnosti a nemůže být odtržena od obecných schopností (inteligence, která v těchto schopnostech často intervenue).²⁸

Hudební schopnosti jsou na rozdíl od obecných schopností (inteligence) zařazovány do kategorie speciálních schopností a spojujeme je s oblastí tzv. symbolických funkcí.²⁹

Hudební schopnosti (ve shodě s teorií obecných schopností) jsou považovány za psychické struktury a vlastnosti jedince, které jsou shodné s požadavky hudebních činností a měly by zajišťovat značnou úspěšnost. Hudební schopnosti nejsou v ontogenezi neměnnou strukturou.³⁰

Je třeba zdůraznit, že vztah mezi dědičnými a výchovnými činiteli je různý nejen u jednotlivých lidských schopností, ale také v jednotlivých vývojových stádiích. Pokud vývojová psychologie zkoumá větší účinnost dědičných vlivů po narození, pak zároveň připouští, že tyto dědičné vlivy mohou být v dalších etapách překryty výchovou, a díky tomu se tento podíl dědičného a vloženého výchovou vyrovnává.³¹

3.3.3 HUDEBNÍ DOVEDNOSTI

Hudební dovednosti jsou cvikem a učením získané způsobilosti. Pomocí kterých je možné vykonávat úspěšně specifickou hudební činnost, během které se uplatní zejména úkony (např. množství jemných pohybů prstů), čímž rozvíjíme jemnou motoriku.

Hudební dovednosti vymezujeme jako získanou způsobilost vykonávat úspěšně zadanou hudební činnost. Hudební dovednost není z hudebně psychologického hlediska přesně definovaná.³² Pojem lze také definovat jako „*učením získaná dispozice ke správnému, rychlému a úspornému vykonávání určité činnosti.*“³³

Hudební dovednosti nám umožňují vykonávat rychlé a plynulé myšlenkové pochody, pohyby, které jsou potřebné pro hudební činnosti.³⁴

28 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. s. 53.

29 SEDLÁK, František. 1989. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 12.

30 SEDLÁK, František. 1989. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 13.

31 SEDLÁK, František. 1989. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 15.

32 SEDLÁK, František. 1989. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 202-203.

33 HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. 2000. *Psychologický slovník*. s. 121.

34 SEDLÁK, František. 1989. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. s. 202-203.

3.3.4 HUDEBNÍ ČINNOSTI

V mateřské škole se dítě prvně seznamuje s hudebními činnostmi a hudební výchovou vůbec. Učitelky v mateřské škole by proto měly být vybaveny vlastními hudebními dovednostmi tak, aby mohly děti z instituce předškolního vzdělávání odcházet do instituce základního vzdělání rozezpívané a hudebně připravené.

„Kategorie činnosti (aktivity) má v současné psychologii zásadní význam. Činnost je nejvladnějším životním projevem člověka, základem jeho vývoje a utváření. Je charakterizována jako „proces řízený nervovou soustavou, v němž člověk působí na své životní prostředí a vyvolává v něm změny zaměřené ku prospěchu života jedince, společnosti nebo druhu“³⁵

Jedině v hudebních činnostech, jejich prostřednictvím, se rozvíjejí hudební vlohy a hudební schopnosti dítěte. Mluvíme-li tedy o rozvoji vnímání, pak lze říci, že jeho základem u lidského jedince jsou hudební aktivity vokální, rytmické, instrumentální, hudebně pohybové, případně hudebně dramatické. V hudebních činnostech se nejlépe a nejúčinněji rozvíjejí hudební představy (tónově výškové, témbrové, tonálně harmonické, dynamické a tempové, také např. představy rytmické a motorické, aj.), které zpřesňují vnímání, především pak hudební vnímání. Představy, rozvíjené v činnostech, jsou dále i východiskem a zdrojem tvořivých a hudebně tvořivých projevů dítěte.³⁶

V této práci budu hledat takové hudební činnosti, které mohou stimulovat rozvoj sluchového a percepčního vnímání dítěte prostřednictvím hry na hudební nástroje.

35 LINHART, J. 1976. *Činnost a poznávání*.

36 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. s. 263-264.

4 Vyjadřování dítěte předškolního věku

Řeč předškolního dítěte pokročila od pouhého označování předmětu k vyjadřování činnosti, vztahů. Dítě v tomto věku začíná používat souvětí, rozumí (regulativní funkce) a až poté začíná mluvit (expresivní funkce).

Od tří let dítě rozšiřuje slovní zásobu, zpřesňuje významy slov a zdokonaluje výslovnost. Předškolní věk dítěte je období, kdy dítě velmi často využívá otázku „Proč?“. S knihou může dítě pracovat od 3–4 let, dětem čteme často pohádky, hádanky, básničky. Během práce s textem je důležitá intonace a oční kontakt s dítětem.

Od čtyř let dítě zajímá zpívání, hudební nástroje a rytmické činnosti (hra na tělo).

- „Do 1 roku-dítě rozumí jednoduchým pokynům a začíná opakovat jednoduchá slova, která slyší (M B P A E I O U D T N J).
- Do 2 let-tvoří jednoduché věty, od 2 let se ptá "co je to?", rozšiřuje svou slovní zásobu (K G H CH OU AU V F).
- Do 3 let-mluví ve větách, začíná si osvojovat gramatickou stavbu vět, ptá se proč, získává nové kvality slovní zásoby, začíná se tvořit verbální slovní paměť (D T N L Bě Pě Mě Vě).
- 4 roky-dochází ke zpřesnění slovní zásoby a gramatické stavby vět, umí již vyprávět, chápe děje, dokončuje se Ď Ť Ň začíná vývoj Č Š Ž C S Z R Ř.
- Do 6 let-dítě chápe složité děje, má již velkou slovní zásobu, gramaticky zvládá jednoduchá souvětí, zvládá kombinaci Č Š Ž a C S Z.“³⁷

4.1 Hudební vyjadřování

Předškolní dítě se může vyjadřovat pomocí hudebních nástrojů, kresby, pohybu, dramatizace a pohybových her.

Vyjadřování vlastních pocitů nebo komunikace s okolním světem se dětem od útlého věku daří prostřednictvím různých zvucích nebo hudebních nástrojů. Dovedou jimi vyjádřit např. zvuky deště, větru, pohyby a chování zvířat, napodobit různé činnosti – jak maminka

³⁷ Rodiče a jejich děti. *Psychologie předškolního dítěte*. [Online].

naklepává řízky, umývá nádobí, jak tatínek vysává auto apod. Podrobněji o tématu pojednávám v následující kapitole.

Dítě se vyjadřuje v hudebně pohybových dovednostech. V těchto činnostech se dítě spontánně pohybuje. Dítě se snaží pohybem vyjádřit charakter hudby – změny v tempu a metru. Umí základy hry na tělo, motoricky reaguje na hudbu.

Vyjádření hudby pomocí kresby. V tomto úkolu dítě rozvíjí fantazii, jemnou motoriku, správné držení tužky, soustředit se na hudbu, kterou posloucháme. Je důležité dětem říct, že nemusí kreslit postavy, domečky, ale že mohou kreslit to, co jim hudba připomíná viz příloha č. 1.

Dramatizace se v hudebním vyjadřování může využít např. s díly Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře a jejich malými operkami: *O Budulínkovi*, *O Šípkové Růžence*, *O dvanácti měsíčkách* a *O Červené Karkulce*. Vzhledem k tomu, že jsou pěvecky velice náročné, využijeme nahrávky a pohádky v mateřské škole pouze dramatizujeme.

5 Instrumentální činnosti jako prostředek rozvoje hudebního a jazykového vyjadřování

Hra na dětské hudební nástroje velice dobře ovlivňuje i pěvecké činnosti dětí. Jako oporu k pěveckým činnostem můžeme využít pevně naladěné nástroje (klavír, zobcová flétna, akordeon apod).

K vytváření hudebních dovedností v mateřské škole využíváme opakování hry na dětské nástroje. Je důležité si uvědomit, že hudební dovednosti vytváříme pomocí senzomotorického učení, jehož základem je oboustranné působení mezi smyslovým ústrojím (hmat, zrak, sluch aj.), centrálním nervovým systémem a pohybovým aparátem dítěte. Mezi nimi se díky pravidelnému cvičení tvoří závislá reflektorická spojení, která jsou základním činným ústrojím hudebních dovedností.

S dětmi v mateřské škole využíváme hru na hudební nástroje tak, aby děti zvládaly učení nápodobou. Hru z notového zápisu není vhodné v mateřské škole využívat, protože seznámení s notovým zápisem je dítě schopné plně zvládat až v další etapě vzdělávání (základní škola nebo základní umělecká škola).

Hru na hudební nástroje je důležité opakovat. Pomocí opakování upevňujeme nervové vzruchy a tím se celý reflexní okruh upevňuje a zpřesňuje. Pro tvořivý charakter pěveckých či instrumentálních činností není vhodné používat běžný název opakování, ale mnohem výstižnější je pojem interpretace.

Jan Amos Komenský doporučoval ve svém *Informatoriu školy mateřské*, aby se děti věnovaly jednoduchým hudebním nástrojům, které jsou snadno ovladatelné. Je důležité zavádět jednoduché instrumentální činnosti v mateřských školách – děti se pomocí jednoduchých rytmických nástrojů seznámí s hudbou z jiného úhlu pohledu. K těmto činnostem je využíván převážně Orffův instrumentář, který se skládá z těchto nástrojů:

- a) **Rytmické nástroje** – triangel, blok, činel, rolničky, bubínek, tamburína,
- b) **Melodické nástroje** – zvonkohry, metalofony, xylofony
- c) **Melodicko-rytmické nástroje** – dětské tympány, sopránová zobcová flétna, kytara, klavír.

Kromě těchto nástrojů lze využít i **keyboard**, který mohou ovládat i děti, avšak je nutné používat jej s rozvahou. Pokud se využije k pěveckým činnostem s novou funkcí rejstříku,

se kterým se dítě nikdy nesetkalo, je pro dítě velice těžké se zorientovat v melodii, doprovodu a hrozí, že místo požadovaného zpěvu se dočkáme zlobení a nepozornosti, protože se dítě soustředí na nový zvuk.

Podle mého názoru je využití keyboardu k doprovodu písni velice nevhodné. Osobně doporučuji keyboard využívat k instrumentálním činnostem, kdy nemáme k dispozici Orffovy nástroje, protože nabízí velké množství rytmů, zvuků a možnost ukládat vytvořené rytmy, které děti samy vytvořily.³⁸

Nástroje by měly splňovat:

- a) Nástroje by měly být lehce ovladatelné,
- b) Nástroj by měl mít pevný a kvalitní tón,
- c) Nástroj by měl být vhodný pro děti (svou velikost, hmotností apod.)
- d) Nástroje nesmí být příliš hlučné – děti by měly být schopné přes tyto nástroje zpívat
- e) Možnost seskupit nástroje do souboru (melodické, rytmické, basové)³⁹

Sedlák a Váňová uvádí, že hra na Orffovy nástroje je *aktivizujícím* prostředkem, naplňujícím dychtivost dětí po zvuku a činnosti. Je pro ně atraktivní a lákavá, probouzí a prohlubuje jejich zájem o hudbu. Přináší mimo jiné specifické hudební představy a zážitky, které nelze získat jen zpěvem nebo poslechem hudby.⁴⁰ Jednou ze specifických činností je instrumentální improvizace, která je řízena shodnými činiteli jako vokální improvizace a řadí se do dětské hudební tvořivosti.

S instrumentálními činnostmi by se mělo dítě setkávat i v rodině (např. hra na tělo). Během práce s krátkými říkadly lze využít hru na tělo. Dítě si tak osvojuje rytmus (vytleskávání jednoduchých slov např. ma – min – ka, ro – di – na). Zároveň rozvíjíme u dítěte základy počítání, u jazykové výchovy rozvíjíme správnou výslovnost, první písmeno daného slova.⁴¹

38 SYNEK, Jaromír. 2004. *Didaktika hudební výchovy I.* s. 49.

39 *Teze k instrumentálním činnostem.* [Online].

40 SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele.* s. 301.

41 SEDLÁK, František a SIEBR, Rudolf. 1985. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogických fakult.* s. 179-180.

K těmto aktivitám lze využít jak hru na tělo, tak nástroje z Orffova instrumentáře. Při práci s nástroji je důležité, aby je dítě zvládlo správně uchopit a umělo s nástroji pracovat.

S myšlenkou dát dětem do ruky hudební nástroj přišel právě zmiňovaný C. Orff, který propracoval otevřenou inspiraci knihu *Schulwerk*, kterou přeložili Petr Eben a Ilja Hurník jako *Českou Orffovu školu*. Kromě uvedených nástrojů z Orffova instrumentáře lze přidat sopránovou zobcovou flétnu (L: Daniel – *Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu*), kytaru (hra na prázdné struny) či klavír (dítě hraje na vyznačené klávesy). Pomocí hry na hudební nástroje budujeme kladný vztah k hudební výchově a kreativní přístup k hudbě i u dětí, které nerady zpívají. Prostřednictvím jednoduchých hudebních her děti prožívají radost ze společného hraní na nástroje, pronikají současně do tajemství hudebních struktur a zákonitostí. Dále pracujeme s tónovým materiálem, který vychází ze starých modálních tónin a z pentatoniky.⁴²

Dítě prostřednictvím těchto hudebních nástrojů může doprovázet pohybové činnosti, písničky, hrou na tělo můžeme doprovázet tanečky (např. *Ram sam sam*)⁴³. Dále může dítě využít hudební nástroje při rytmizaci slov (př. Mu-cho-můr-ka čer-ve-ná, hřib sa-tan, ma-min-ka, škol-ka, uči-tel-ka, Te-re-za apod.) Také můžeme na nástroje vyjádřit aktuální počasí, náladu ve školce, náladu dítěte atd. K jednotlivým činnostem je důležitý správný výběr nástrojů.

42 SYNEK, Jaromír. 2004. *Didaktika hudební výchovy I.* s.47.

43 Gasca Zurli - A ram sam sam #zurli #cantecepentrucopii - YouTube. YouTube [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=HwoXD_RVETg.

6 Hudebně výchovný projekt pro mateřskou školu

Z pohádky do pohádky

Tento hudebně výchovný projekt jsem navrhovala tak, abych dětem představila zajímavé instrumentální činnosti, ve kterých bude rozvíjeno hudební vnímání a vyjadřování. K těmto činnostem jsem stanovila cíle, které zde uvádím. V běžných hudebních činnostech se obvykle také vnímání a vyjadřování dětí rozvíjí, ale ne vždy efektivně. Pokusím se proto ukázat, jaké činnosti můžeme zařadit s cílem rozvíjení aktivního vnímání dítěte a nabídnutí co největšího množství kvalitních zvukových, vizuálních a hmatových podnětů.

Cílem projektu je:

- Uplatnit co nejvíce instrumentálních činností s cílem rozvoje sluchového vnímání a reakce dětí na ně
- Motivovat děti k radosti z hudby, k hraní na hudební nástroje,
- Integrovat instrumentální činnosti s pěveckými a pohybovými činnostmi,
- Navrhnout zajímavý blok činností, který by děti zaujal, protože vychází z her.
- Projekt nakonec ověřit v praxi v mateřské škole a provést jeho reflexi.

Jedná se o střednědobý, hudebně výchovný projekt. Je vhodný pro heterogenní třídu dětí ve věku 5–6 let. Jednotlivé pohádky budeme poznávat během ranních činností, řízených činností i během pobytu venku.

V předchozích kapitolách jsem se zabývala vnímáním a vyjadřováním předškolního dítěte. Vnímání a vyjadřování budu v projektu rozvíjet pomocí instrumentálních, poslechových, pěveckých, rytmických a pohybových činností. Činnosti jsem navrhovala tak, aby naplňovaly výše uvedené cíle.

Inspirací mi byly publikace Floriany D'Andrea *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: Hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let* a publikace Evy Jenčkové z řady *Hudba v současné škole*.

6.1 Organizace projektu, jeho cíle a očekávané výstupy

V projektu jsem se zaměřila na pohádky. Konkrétně jsem vybrala pohádky: *Hrnečku, vař!*, *O Popelce*, *Honza málem králem*, *Šel kozel do Lhoty*, *Muzikantská pohádka* a *O Smolíčkovi*.

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

Projekt je vhodný na období masopustu. Samozřejmě lze využít i v jinou dobu, nebo jej můžeme rozdělit do několika krátkodobých projektů.

Před zahájením projektu děti seznámíme s tím, co nás čeká. Na začátku týdne, kdy budeme projekt začínat si s dětmi povíme, jaké pohádky známe.

Tabulka 1 - Vzdělávací cíle projektu dle RVP PV

Oblast	Dílčí cíle	Očekávané výstupy
<i>Dítě a jeho tělo</i>	<ul style="list-style-type: none"> - zdokonalovat dovednosti v oblasti pohybu a motoriky - osvojovat si praktické dovednosti při práci s rytmickými nástroji 	<ul style="list-style-type: none"> - rozvíjet koordinaci pohybu a pohyb ve skupině - zvládat jemnou motoriku a zacházení s různými pomůckami a materiály
<i>Dítě a jeho psychika</i>	<ul style="list-style-type: none"> - rozvíjet zájem o učení a objevování nových věcí, posilovat radost z poznání - rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování) - umožnit získané pocity a dojmy vyjádřit 	<ul style="list-style-type: none"> - zaujímat a vyjadřovat vlastní názory, nápady a pocity, naučit se formulovat otázky a slovně reagovat - projevovat zájem o knihy, naslouchat četbě - osvojit si a umět vysvětlit nové pojmy a prožívat radost ze zvládnutého - zachytit a vyjadřovat své představy a prožitky pomocí hudebně pohybových činností
<i>Dítě a ten druhý</i>	<ul style="list-style-type: none"> - podporovat vzájemnou spolupráci ve skupině 	<ul style="list-style-type: none"> - spolupracovat s ostatními, podřídit se rozhodnutí skupiny a domluvit se na společném řešení - respektovat zadaná pravidla
<i>Dítě a společnost</i>	<ul style="list-style-type: none"> - rozvíjet schopnosti žít ve společenství ostatních lidí spolupracovat s dětmi ve třídě, vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané 	<ul style="list-style-type: none"> - pochopit, že každý má ve svou roli, podle které je třeba se chovat

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

<i>Dítě a svět</i>	- vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách	- zvládat běžné činnosti a požadavky kladené na dítě i jednoduché praktické situace
--------------------	---	---

6.2 První projektový týden *Hrnečku, vař!*

Do pohádky se dostaneme pomocí písňe od *The Rebels – Hrnečku, vař!* z roku 1968. Budeme si povídat o tom, jakou kaši mají děti nejraději, jak asi vypadá, když kaše uteče z hrnku a co to vlastně znamená?

V tomto projektovém týdnu budeme hudební vnímání a vyjadřování rozvíjet pomocí Orffových nástrojů. Děti s těmito nástroji seznámíme, ukážeme si, jak na ně hrát. Pomocí těchto nástrojů si děti mohou představit intenzitu míchání.

Vzdělávací nabídku týdne *Hrnečku, vař!* jsem tvořila tak, aby byly naplněny dílčí vzdělávací cíle a očekávané výstupy. Na tento týden byly stanoveny tyto konkretizované cíle:

- Zapamatovat si příběh a postavy z této pohádky,
- Správně držet Orffovy nástroje,
- Uvolňovat ramenní kloub, loketní kloub a zápěstí.

Navrhované činnosti k tomuto týdnu uvádím v tabulce č. 2.

Tabulka 2 - přehled činností k prvnímu projektovému týdnu

Název činnosti		Co rozvíjíme	Druh činnosti	Pomůcky
6.2.1	<i>Vaříme kaši</i>	Jemnou motoriku, hudební vnímání a vyjadřování	Rytmická, instrumentální	Hrnc, vařečka, zvonkohra, drhlo, tamburínu, bubínek
6.2.2	<i>Sbíráme lesní plody</i>	Hudební vnímání, poznatky o přírodě, jemnou motoriku	Rytmická, instrumentální	Šátky, bonga, ozvučná dřívka, dřevěný blok, bubínek, rumba koule, trianl, tamburíny, rolničky

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

6.2.3	<i>Hrnečku, vař!</i> <i>Hrnečku, dost!</i>	Hudební vnímání	instrumentální	Bonga, Ozvučná dřívka, rumba koule, trianl
<p><i>Další aktivity:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pracovní list – jak se musely děti prokousat kaší? Pomůžeš jim najít cestu k domečku? Zamícháme kaši • Pracovní a výtvarné činnosti – Zdobíme svůj kouzelný hrneček, práce s keramickou hlínou • Omalovánky s pohádkovou tematikou • Prohlížení pohádkové knihy • Skládání puzzle • Diskuze – z čeho můžeme dělat kaši? Jakou kaši máte rádi vy, děti? • Pohybová hra – Sochy na skladbu <i>od The Rebels – Hrnečku, vař!</i> <p><i>Literatura:</i></p> <p>Floriana D'Andrea „Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: Hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let“</p> <p>JENČKOVÁ, Eva. <i>Hudební pohádka</i>. 4., upravené vydání. Hradec Králové: Tandem, 2014-. Hudba v současné škole. ISBN 978-80-86901-29-9.</p>				

Výše uvedené činnosti rozvíjí hudební vnímání a vyjadřování tímto způsobem:

- Manipulace s hudebními nástroji,
- Hledání zdroje zvuku,
- Intenzitou zvuku vyjádříme zadané úkoly,
- Reakce na pokyn.

6.2.1 VAŘÍME KAŠI

Popis hry: dětem rozdáme hudební nástroje, pomocí kterých budeme vyjadřovat rychlost, jakou naše kaše teče z hrnku.

Uvedení hry: je velice pravděpodobné, že se děti s nástroji budou opět po nějaké době seznamovat. Proto je dobré, aby k tomu měly prostor. Poté pomocí hrnce a vařečky navodíme atmosféru z pohádky – kaše se nám začíná hřnout z hrnečku ven a my jsme zapomněly na to, že máme říct „*hrnečku dost!*“

Doporučení z praxe: děti aktivita velice bavila. Rády si hrály i během ranních činností v kuchyňce na motivy pohádky. Orffovy nástroje děti již znaly, velice rády s nimi pracují.

Naplnění cílů: manipulaci s hudebními nástroji děti ovládají velice dobře.

6.2.2 SBÍRÁME LESNÍ PLODY

Popis aktivity: do čtyř rohů třídy rozmístíme různé druhy hudebních nástrojů. Z dětí vybereme dvě, které postavíme do středu místnosti a zakryjeme jim oči. Zbylé děti rozdělíme do skupinek k jednotlivým nástrojům. Děti u hudebních nástrojů učitelka pohybem umlčí a pohybem ruky určí, která skupinka začne hrát. Děti se zavázanýma očima se orientují podle zvuku. Učitelka řekne „*Stop*“ ve chvíli, kdy obě děti dojdou před zdroj zvuku.

Uvedení do hry: s dětmi si hru vysvětlíme. Zároveň je velice vhodné nezdůrazňovat dětem, že k lepšímu splnění úkolu je zapotřebí, aby zbylé děti byly potichu. Je lepší zdůraznit, že se děti se zavázanýma očima se orientují pouze podle jedné skupiny.

Doporučení z praxe: aktivita je vhodná pro menší počet dětí. Ve větší skupině hrozí, že se nepodaří, aby děti vydržely v tichosti a nehrály všechny najednou.

Osobně jsem hru hrála se skupinou devíti dětí, ve středu bylo jedno dítě a zbylé děti pracovaly ve dvojicích. Aktivita dětem ze začátku nešla, ale postupně se začalo dětem dařit být potichu.

Naplnění cílů: spolupráce mezi dětmi ve skupinách byla velice dobrá. Hru na rytmické nástroje z Orffova instrumentáře děti zvládaly velice dobře. Hledání zvuku se zavřenýma/zavázanýma očima dětem trochu dělalo problém, což se zlepšovalo díky opakování aktivity.

6.2.3 HRNEČKU, VAŘ! HRNEČKU, DOST!

Popis hry: každé dítě dostane rytmický nástroj a vyzveme je, aby hrály na nástroj, jak uzná za vhodné. Učitelka musí stát na dobře viditelném místě. Na pokyn „*Hrnečku, dost!*“ děti musí přestat hrát. S hrou na nástroj mohou pokračovat po pokynu „*Hrnečku, vař!*“

Uvedení do hry: s dětmi sedíme v kruhu, předvedeme si jednotlivé nástroje a necháme je poslechnout, jak znějí. Také si musíme vysvětlit, jak se mají hudební nástroje správně používat. Je důležité, aby děti znaly pokyny na zastavení hry a její obnovení.

Variace hry: děti můžeme vyzvat, aby si mezi jednotlivými koly hry mezi sebou vyměnily nástroje.

Doporučení z praxe: aktivita děti velice bavila. Jejich touha bubnovat při jediném pohledu na buben mě velice těšila, a proto jsem dětem dávala víc času na volnou hru na nástroje.

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

Na zahájení hry jsem vždy používala hrnec s vařečkou, na který jsem “zaťukala“, abych upoutala jejich pozornost.

Naplnění cílů: děti během této aktivity rádi vyjadřovaly své nadšení z hudebních nástrojů. Manipulace s nástroji dětem nedělaly problém. Děti na domluvený pokyn reagovaly velice dobře.

6.3 Druhý projektový týden *O Popelce*

Do pohádky *O Popelce* nás dostane ústřední melodie z pohádky *Tři oříšky pro Popelku*. Pokud děti melodii nepoznají, dostanou nápovědu v podobě lískových oříšků. Kromě hudebního vnímání a vyjadřování budeme rozvíjet předmatematické myšlení.

Do rolí Popelky se vžijeme v několika situacích – Jak přebírá hrách, rozlouskává tři oříšky nebo tančí na plese.

Vzdělávací nabídku tohoto projektového týdne jsem připravovala tak, aby hudební vnímání a vyjadřování podpořila těmito stanovenými cíli:

- Rozvíjet špetkový úchop,
- Vyrobit jednoduchý rytmický nástroj,
- Pomocí melodických nástrojů vyjádřit radost a smutek.

Činnosti k projektovému týdnu uvádím v tabulce č. 3.

Tabulka 3 - navrhované činnosti k druhému projektovému týdnu

Název činnosti		Co rozvíjíme	Druh činnosti	Pomůcky
6.3.1	<i>Popelka přebírá hrách a čočku</i>	Jemnou motoriku, hudební vyjadřování, předmatematické myšlení	Rytmická, instrumentální, manipulativní	Hrách, čočka, rulička od toaletního papíru nebo vnitřek od kinder vajíčka
6.3.2	<i>Popelka se těší na bál</i>	Hudební vnímání a vyjadřování	Hudební, instrumentální	Zvonkohra, metalofon, klavír
6.3.3	<i>Popelka rozlouskává kouzelné oříšky</i>	Hudební vnímání	instrumentální	Ozvučná minidřívka, rolničky, naše vyrobené chrastidla

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

6.3.4	<i>Na bále</i>	Hudební vnímání a vyjadřování	Hudební, pohybová	Melodie z pohádky <i>Tři oříšky pro Popelku</i> , rytmické nástroje
6.3.5	<i>Princ hledá Popelku</i>	Hudební vyjadřování	Instrumentální, pohybová	Skladba V. Bachtíkové z cyklu <i>Pohádka o Popelce</i> , zobcová flétna, metalofon
6.3.6	<i>A byla svatba</i>	Hudební vnímání a vyjadřování, představivost	Instrumentální, pohybová	Rytmické nástroje, <i>Svatební pochod</i>

Další aktivity:

- Pracovní list – Najdi 3 oříšky pro Popelku. Kde Popelka ztratila střevíček?
- Pracovní a výtvarné činnosti – Výroba hudebních nástrojů ze skořápek vlašských ořechů
- Omalovánky s pohádkovou tematikou
- Prohlížení pohádkové knihy
- Skládání puzzle
- Diskuze – kde najdeme oříšky? Co můžeme udělat z čočky a hrachu?
- Pohybová hra – Hledání Popelky (hledání zdroje zvuku s melodií z pohádky)
- Deskové hry

Literatura:

Floriana D'Andrea *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: Hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let.*

JENČKOVÁ, Eva. *Hudební pohádka*. 4., upravené vydání. Hradec Králové: Tandem, 2014-. Hudba v současné škole. ISBN 978-80-86901-29-9.

Výše uvedené činnosti rozvíjí hudební vnímání a vyjadřování tímto způsobem:

- Manipulace s hudebními nástroji a výroba vlastního hudebního nástroje,
- Intenzitou zvuku vyjádřit emoce,
- Rozpoznat dur a moll,
- Reagovat pohybem na hudbu V. Bachtíkové, R. Wagnera, F. Mendelssohna-Bartholdyho.

6.3.1 POPELKA PŘEBÍRÁ HRÁCH A ČOČKU

Popis hry: s dětmi si vyrobíme jednoduché hudební nástroje – chrastidla, která využijeme v dalších činnostech.

Uvedení do hry: děti sedí u stolků. Před sebou mají ruličku od toaletního papíru, která má jednu stranu zakrytou a 20 zrněk hrášku a čočky. Děti mají za úkol dávat do nádobky po jednom hrášku nebo jedné čočce – rozvíjíme tím špetkový úchop. Když děti mají všechna svoje zrnka v ruličce, učitelka dětem pomůže zakrýt otvor. Poté si děti své chrastidlo nazdobí.

Doporučení z praxe: výrobu chrastidla jsem zařadila do ranních činností, když se děti schází.

Naplnění cílů: v této aktivitě jsme rozvíjely jemnou motoriku, konkrétně špetkový úchop. Dětem dělalo velký problém to, že nesměly do ruličky zadaný materiál nasypat. Děti si chtěly aktivitu takto ulehčit.

6.3.2 POPELKA SE TĚŠÍ NA BÁL

Popis hry: s dětmi si budeme povídat o emocích. Pomocí hudebních nástrojů budeme vyjadřovat radost a smutek.

Uvedení do hry: sedíme v komunikativním kruhu, v jehož středu jsou připraveny melodické hudební nástroje. Poslechneme si, jak zní na klavíru rozdíl vesele a smutně a poté vyzveme děti, aby to zkusily samy.

Variace hry: pokud by dětem dělalo problém hrát na nástroje, můžeme hru zjednodušit. Učitelka na klavír hraje akordy – dur/moll. Když děti uslyší durový (veselý) akord, vyskočí a zatleskají. Když uslyší mollový akord (smutný), sednou si a složí hlavu do dlaní.

Doporučení z praxe: děti hru na nástroje měly rády. Dělalo jim ale problém rozeznat jednotlivé klapky, a to i přesto, že jedna zvonkohra měla připravené kameny durové a jiná mollové. Proto jsem zvolila jednodušší variantu, kterou uvádím ve variacích hry.

Naplnění cílů: v této aktivitě bylo hudební vnímání rozvíjeno reakcí na durový nebo mollový akord, kdy děti buď vyskočily a zatleskaly nebo seděly a složily hlavu do dlaní. Hudební vyjadřování bylo rozvíjeno pomocí melodických nástrojů z Orffova instrumentáře, kdy na nástrojích děti měly připravené kameny tak, aby byly buď durové, nebo mollové.

6.3.3 POPELKA ROZLOUSKÁVÁ KOUZELNÉ OŘÍŠKY

Popis hry: u této aktivity se dostaneme do situace, kdy se Popelka chystá rozlousknout kouzelné oříšky. Budeme s dětmi dělat rytmický kánon.

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

Uvedení do hry: učitelka rozdělí děti do několika skupinek. Každé dítě dostane hudební nástroj. Učitelka dětem zadá rytmus, který po zadání budou opakovat.

Variace hry: pokud by učitelka měla problém s množstvím hudebních nástrojů, využijeme chrastidla, která jsme vyráběly.

Doporučení z praxe: děti rytmický kánon velice zaujal, snažily se udržet zadaný rytmus. Nejvíce se dětem líbilo hraní na vlastnoručně vyrobená chrastidla.

Rytmizovaná slova:

Celý rytmický kánon je ve dvoudobém taktu

Ples

Sestry

Popelka

Tři oříšky

Naplnění cílů: v této aktivitě jsme rozvíjely rytmické cítění, spolupráci ve skupině.

6.3.4 NA BÁLE

Popis hry: děti dostanou rytmické nástroje. Pustíme známou melodii z pohádky Tři oříšky pro Popelku. S dětmi se naučíme základní krok na valčík. Pomocí rytmických nástrojů si zkusíme zahrát na tři doby

Uvedení do hry: s dětmi stojíme v kruhu. Necháme mezi sebou větší rozestupy, aby děti měly více prostoru. Pomocí rytmických nástrojů si vyzkoušíme rytmus na tanec *valčík*. Jedna skupina dostane řehtačky, které budou značit těžkou dobu a druhá skupina dostane ozvučná dřívka, která budou značit dvě lehké doby. Po zvládnutí valčíkového rytmu se s dětmi naučíme valčíkový krok, který se začneme učit: Začínáme všichni pravou nohou dopředu a krásně se zhoupneme v kolenu. Po tomto kroku uděláme přísun levou, pravou přísun. Na učení valčíku můžeme použít ze začátku jednoduchou melodii např. *Pásla ovečky*.

Doporučení z praxe: pro zlepšení představy, že jsme na plese můžeme holčičkám povolit, aby si přinesly svoje oblíbené princeznovské šaty. Pokud by dětem nešel rytmický doprovod, můžeme použít místo řehtačky a dřívek buď tyčku nebo hru na tělo. S hůlkou můžeme ťuknout o zem a dvakrát dupneme.

Naplnění cílů: hudební vnímání bylo rozvíjeno pomocí vnímání třídobého taktu a pohybovým doprovodem. Hudební vyjadřování bylo rozvíjeno vyjádřením těžké doby a dvou lehkých dob.

6.3.5 PRINC HLEDÁ POPELKU

Popis hry: s dětmi si poslechneme skladbu od Vlasty Bachtíkové z cyklu *Pohádka o Popelce – Princ hledá Popelku*. Budeme hrát rytmické pexeso.

Uvedení do hry: dvě děti půjdou za dveře a zbylé děti budou pracovat ve dvojicích. Domluví se na jednoduchém rytmu a poté se rozmístí po třídě. Zavoláme děti, které byly za dveřmi a začnou hledat dvojice. Dále pokračujeme jako při hře pexeso.

Doporučení z praxe: aktivita je vhodná pro menší počet dětí. Ve větším počtu hrozí, že se děti nesoustředí a zapomenou svůj rytmus, který si domluvily s kamarádem.

Naplnění cílů: v této aktivitě bylo hudební vnímání rozvíjeno poslechem skladby V. Bachtíkové a hledáním dvojic. Hudební vyjadřování bylo rozvíjeno hrou na rytmické nástroje, kdy děti pracovaly ve dvojicích. Kromě toho byla rozvíjena paměť, spolupráce dětí ve dvojicích.

6.3.6 A BYLA SVATBA

Popis hry: dětem pustíme *Svatební pochod* buď od R. Wagnera nebo od F. Mendelssohna-Bartholdyho. Vysvětlíme si, co znamená svatba a děti se zeptáme, zda na nějaké svatbě už byly. Poté dětem rozdáme rytmické nástroje a zkusíme si tečkovaný rytmus, jako je ve *Svatebním pochodu* od R. Wagnera.

Uvedení do hry: s dětmi sedíme v kruhu. Poslechneme si zmiňovaný *Svatební pochod*. Poté dětem rozdáme rytmické nástroje a pomocí těchto nástrojů zkusíme tečkovaný rytmus.

Doporučení z praxe: dětem tečkovaný rytmus nedělal problém. Udělala jsem ale tu chybu, že jsem dětem rozdala nástroje a až poté pustila hudbu, což znamenalo, že začaly hrát na nástroje a celá aktivita se prodloužila tím, že jsem skladbu pouštěla vícekrát. Ale mělo to i své výhody, protože děti zkoušely hrát do rytmu skladby.

Naplnění cílů: hudební vnímání jsme rozvíjely pomocí poslechových činností.

6.4 Třetí projektový týden *Honza málem králem*

Do pohádky se dostaneme pomocí známé písničky *Svítlí slunce nad hlavou* ze stejnojmenné pohádky, kterou nazpíval Jiří Korn. Na písničku budeme hrát různé pohybové hry během ranních činností a odpoledních her. Nadále budeme rozvíjet hudební vnímání, ke kterému navrhuji činnosti říkadlového typu, seznámení s hudebními pojmy rychle, pomalu, potichu, nahlas, hluboko, vysoko. Hudební vyjadřování budeme rozvíjet pomocí instrumentálních činností, kdy budeme zkoušet v praxi, jak zní jednotlivé rozdíly.

Vzdělávací nabídku jsem navrhovala tak, aby byly naplněny tyto cíle:

- Dokážeme si stanovit rytmus a zapamatovat si jej i na delší dobu,
- Pochopit základní pojmy – slabý, silný, pomalý, rychlý, dlouhý, krátký,
- Zdokonalit rytmickou kontrolu, naučit se počítat i pomlky,
- Rozpoznat a reprodukovat daný rytmický celek.

Navrhované činnosti k projektovému týdnu *Honza málem králem* uvádím v tabulce č. 4.

Tabulka 4 - navrhované činnosti k třetímu projektovému týdnu

Název činnosti		Co rozvíjíme	Druh činnosti	Pomůcky
6.4.1	<i>Jedna, dvě, Honza jde</i>	Hudební vnímání a vyjadřování	Rytmická, instrumentální,	Rytmické nástroje
6.4.2	<i>Král, král, na dudy hrál</i>	Hudební vnímání a vyjadřování	Hudební, instrumentální	Zvonkohra, metalofon, klavír
6.4.3	<i>Honza jde do světa</i>	Hudební vnímání a vyjadřování	instrumentální	Ozvučná minidřívka, rolničky, naše vyrobená chrastidla
<p><i>Další aktivity:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zpracování pracovních listů, • Pohybové hry – Sochy, Lepidlo, Bomba, nálet, potopa, Král sedí na trůně • Omalovánky s pohádkovou tematikou, • Diskuze • Pracovní a výtvarné činnosti – výroba královské koruny 				

Literatura:

Floriana D'Andrea „Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: Hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let“

JENČKOVÁ, Eva. *Hudební pohádka*. 4., upravené vydání. Hradec Králové: Tandem, 2014-. Hudba v současné škole. ISBN 978-80-86901-29-9.

Výše uvedené činnosti rozvíjí hudební vnímání a vyjadřování tímto způsobem:

- Manipulace s hudebními nástroji,
- Udržení zadaného rytmu,
- Pochopení hudebních pojmů pomalu, rychle, hluboko, vysoko, potichu, nahlas,
- Reagovat na změnu v hudbě.

6.4.1 JEDNA, DVĚ, HONZA JDE

Popis hry: s dětmi se naučíme říkadlo a doprovodíme jej pohybem. V této činnosti budeme řešit tempo pomalu a rychle.

Uvedení do hry: s dětmi si předvedeme postavu Honzy, který jde svižným krokem do světa s velkým rancem buchet přes rameno, zpívá si veselou písničku. S dětmi si vyzkoušíme Honzovo chůzi. Naučené říkadlo doprovodíme hrou na rytmické nástroje, kdy budeme hrát pouze na jedna, dvě. V této aktivitě si vysvětlíme pojem rychle a pomalu, který si můžeme ukázat právě na chůzi.

Doporučení z praxe: aktivita děti velice bavila. Pochopení tempa dětem nedělalo problém. Činnost lze ztížit tím, že děti budou sledovat pohyby učitelky – když ukáže na prstech číslo 1-5, děti budou podle toho reagovat rychlostí chůze.

Naplnění cílů: děti držely zadaný rytmus chůze, zvládaly reagovat na zadaný rytmus. Pojem pomalu a rychle děti ovládají velice dobře.

6.4.2 KRÁL, KRÁL NA DUDY HRÁL

Popis hry: s dětmi budeme pokračovat v říkadlech s pohybovým doprovodem. Budeme nadále opakovat tempo, které jsme řešily v předchozí aktivitě.

Uvedení do hry: s dětmi sedíme v kruhu. Hru na krále z říkadla vytvoříme tak, že s dětmi vyrobíme koruny, které si dáme na hlavu, do ruky si vezmeme rourový bubínek nebo drhlo. Na buben můžeme královskou chůzi doprovodit slavnostním pochodem na buben.

Doporučení z praxe: aktivita děti velice bavila. Na tuto aktivitu jsem navazovala pohybovou hrou *Král sedí na trůně*, která děti velice bavila.

Naplnění cílů: zadaný rytmus děti vnímaly velice dobře.

6.4.3 HONZA JDE DO SVĚTA

Popis hry: děti seznámíme s dalšími pojmy hudební výchovy. Děti budu motivovat Honzovou cestou do světa, který potkal několik zvířat.

Uvedení do hry: s dětmi sedíme v komunikativním kruhu. Do středu našeho kruhu připravíme čepičky jednotlivých zvířat, která po cestě Honza potká. Pomocí těchto zvířat – medvěd, ptáček, liška (pes), ježek. Jednotlivá zvířata mají symbolizovat: medvěd – mručí, ptáček – štěbetá, liška (pes) – rychle běhá, ježek – chodí pomalu. K lepší představě můžeme použít skladbu Emila Hradeckého *Medvědí tango*, aby si děti představily, jak ten medvěd opravdu mručí. Na zbylá zvířátka můžeme použít klavírní improvizaci. S dětmi si nejdříve jednotlivá zvířátka vyzkoušíme a poté děti pohybově předvádí jednotlivá zvířátka. Aktivitu můžeme ztížit tím, že se děti budou pohybovat podle hudby a musí pořádně poslouchat, aby slyšely změnu.

Doporučení z praxe: aktivita děti velice bavila a na aktivitu se děti vždy těšily. Ztížená varianta děti velice bavila a doplnily si, že kdo udělá chybu (nezareaguje včas na změnu) vypadává.

Naplnění cílů: po této aktivitě děti znaly označení tempa a intonace.

6.5 Čtvrtý projektový týden *Šel kozel do Lhoty*

Tento týden je motivován pohádkou *Šel kozel do Lhoty*. Během tohoto týdne si pohádku převedeme do hudební pohádky. Budeme opět rozvíjet hudební vnímání a vyjadřování pomocí nástrojů z Orffova instrumentáře.

V tomto týdnu budeme odpovídat na jednoduché otázky, zrytmizujeme si pohádkový příběh do 2/4 taktu do pravidelných triol, dáme si pořádně záležet na přeměně našich hlasů na hlasy zvířátek. Dále budeme jednotlivá zvířátka doprovázet/nahrazovat hlasy zvířátek rytmickou hrou na tělo, kdy bude velkým motivačním úkolem vymyslet vhodné pohyby pro jednotlivá zvířátka, tak aby je námi zvolený pohyb dané zvířátko charakterizoval. V neposlední řadě vybereme hudební nástroje, pět dětí a místo mluveného slova budeme pohádku vyprávět pomocí instrumentálních činností.

Vzdělávací nabídku jsem navrhovala tak, aby byly naplněny tyto cíle:

- Dokáže zareagovat na zadanou otázku,

- Udržet zadaný rytmus,
- Napodobit zadaná zvířata pomocí hlasu, hry na tělo a rytmických nástrojů.

Tabulka 5 - navrhované činnosti k čtvrtému projektovému týdnu

Název činnosti		Co rozvíjíme	Druh činnosti	Pomůcky
6.5.1	<i>Poslech pohádky</i>	Paměť, správnou výslovnost, předmatematické myšlení	Verbální	Příběh
6.5.2	<i>Rytmizace příběhu</i>	Hudební vyjadřování	Hudební	-
6.5.3	<i>Pohybové hrátky s hlasy zvířátek</i>	Hudební vyjadřování, pozornost	Hudební, pohybová	-
6.5.4	<i>Hrajeme si s hlasy zvířátek</i>	Hudební vyjadřování	Hudební	Melodické a rytmické nástroje
6.5.5	<i>Vyprávění hudebních nástrojů</i>	Hudební vyjadřování	Hudební	Rytmické nástroje
6.5.6	<i>Zpíváme hudební pohádku</i>	Hudební vyjadřování, hudební vnímání	Hudební	Obrázky zvířátek

Další aktivity:

- Pracovní list – dokresli druhou polovinu zvířátka, popletené obrázky.
- Pracovní a výtvarné činnosti – výroba zvířátek z ruliček od toaletního papíru
- Omalovánky se zvířátky
- Prohlížení pohádkové knihy
- Skládání puzzle
- Diskuze – kde můžeme koupit zvířátka, která kupoval kozel? Máte nějaká zvířátka doma?
- Pohybová hra – chodíme jako....
- Deskové hry

Literatura:

Floriana D 'Andrea *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: Hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let.*

JENČKOVÁ, Eva. *Hudební pohádka*. 4., upravené vydání. Hradec Králové: Tandem, 2014. Hudba v současné škole. ISBN 978-80-86901-29-9.

Výše uvedené činnosti rozvíjí hudební vnímání a vyjadřování tímto způsobem:

- Manipulace s hudebními nástroji,
- Napodobení hlasů jednotlivých zvířátek,
- Zopakovat zadaný rytmus (rytmizace pohádky),
- Hrou na tělo napodobit jednotlivá zvířátka,
- Zopakovat a zapamatovat si jednoduchý kolovrátkový nápěv (může připomínat říkadlo *Zlatá brána*)

6.5.1 POSLECH POHÁDKY

Popis hry: s dětmi si přečteme pohádku. Děti by měly řádně poslouchat, aby dokázaly odpovědět na zadané otázky.

Uvedení do hry: s dětmi sedíme v komunikativním kruhu. Učitelka přečte pohádku a po dokončení čtení se děti ptá na otázky. Děti by měly odpovídat celou větou.

Příklad otázek:

- V jakém pořadí kupoval kozel zvířátka? Podle čeho je můžeme seřadit? (podle velikosti)
- Co se v pohádce opakuje? (pořadí zvířátek)
- Je pohádka vyprávěna? (ne, slova jsou pravidelně rytmizována)
- Ze stavebnice statku vyberte zvířátka a postavte je podle velikosti do řady.
- Zvířátka nakreslete v pořadí, v jakém je kozel nakupoval.

Doporučení z praxe: dětem aktivita nedělala problém, snažily se odpovídat celou větou. Až na výjimky děti zvládaly najít zadaná zvířátka. Ještě lépe však fungovala individuální práce s dítětem.

Naplnění cílů: děti na otázky reagovaly velice dobře.

6.5.2 RYTMIZACE PŘÍBĚHU

Popis hry: příběh zrytmizujeme do 2/4 taktu do pravidelných triol. Je důležité, abychom udržely plynulé tempo a přesný rytmus.

Uvedení do hry: s dětmi sedíme v komunikativním kruhu. Učitelka dětem předvede rytmizaci začátku příběhu, poté děti budou opakovat. Pohádku se naučíme v tomto rytmu. Klademe důraz na proměnu hlasu během napodobování „řeči zvířátek“.

Doporučení z praxe: aktivita dětem dělala velký problém. Děti nezvládaly rytmizaci celého příběhu. Proto jsem s dětmi dělala pouze zvuky zvířat a rytmizovaly jsme pouze některá slova z příběhu.

Naplnění cílů: cíle v této aktivitě byly naplněny pouze z části. Pro zlepšení a další splnění cílů navrhuji více procvičovat rytmizaci slov a jednoduchých vět.

6.5.3 POHYBOVÉ HRÁTKY

Popis hry: hlasy zvířátek můžeme doplnit, případně nahradit rytmickou hrou na tělo. Motivačním úkolem je zvolení správných pohybů k charakteristice zvířátek s ohledem na velikost a výšku hlasu – od shora dolů. Touto aktivitou si vyzkoušíme svou paměť a pozornost.

Uvedení do hry: s dětmi stojíme v kruhu. Ptáme se dětí, jak bychom mohly pomocí hry na tělo předvést jednotlivá zvířátka.

Příklady:

Slepička – lehké tleskání dlaní na hřeb druhé ruky,

Husička – mušličky – tleskat dutě dlaněmi s propletenými prsty,

Ovečka – středně silné tleskání,

Kravička – střídavě pleskat dlaněmi o stehna,

Koník – rytmické podupy.

Doporučení z praxe: děti aktivita velice bavila. Pohybový doprovod dětem nedělal problém. Pohybovým doprovodem děti zvládly vyprávět celý příběh. Velice se mi osvědčilo, aby byl stanoven vypravěč s bubínkem, který pohádkou provází.

Naplnění cílů: doprovod příběhu pomocí hry na tělo se dařilo bez problému. Aktivita pomohla v rytmické průpravě potřebné k instrumentálnímu ozvučení.

6.5.4 HRAJEME SI S HLASY ZVÍŘÁTEK

Popis hry: učitelka připraví rytmické, zvukomalebně znějící nástroje s ohledem na charakteristické hlasy zvířátek.

Uvedení do hry: dětem dáme poslechovou hádanku, jaké zvířátko by to mohlo být. Použijeme rytmické nástroje – ozvučná dřívka, drhlo, prstové činelky, tamburínu, dřevěný blok.

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

Doporučení z praxe: aktivitu děti nezvládly. Dětem dělalo velký problém včas reagovat na příběh. Proto jsem zvolila taktiku pomalejšího čtení a společné hraní s dětmi,

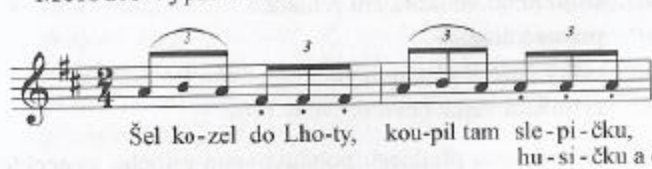
Naplnění cílů: cíle se podařilo naplnit částečně. Napodobit zvířátka pomocí rytmických nástrojů se dětem dařilo pouze tehdy, když se nepracovalo s příběhem.

6.5.5 ZPÍVÁME POHÁDKU

Popis hry: po instrumentální hře nás čekají další hrátky s pohádkou. Tentokrát budeme zpívat.

Uvedení do hry: s dětmi stojíme v kruhu. Učitelka dětem předzpívá a děti zkusí zopakovat. Jedná se o kolovrátkovou melodii, která nám může připomenout říkadlo Zlatá brána. Pokud by dětem dělalo opakování problém, přesuneme se ke klavíru. Nápěvy uvádí Eva Jenčková ve své publikaci *Hudební pohádka 1. díl*.

Melodie vypravěče:

Šel ko-žel do Lho-ty, kou-pil tam sle-pi-čku,
hu-si-čku a další.

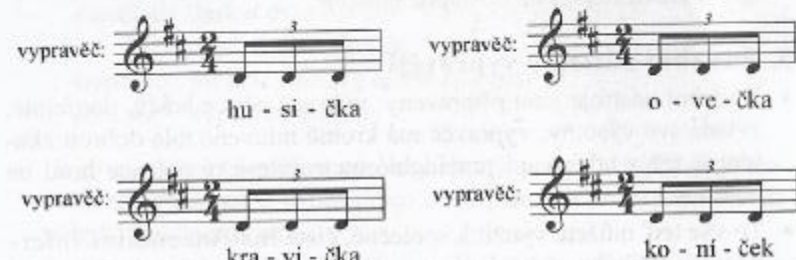
- Na tento popěvek vždy naváže triola na opakovaném tónu *d'* s názvem kupovareho zvířátka, po kterém se ozve sólový motívek jeho hlasu.

Příklad: *vypravěč:* *slepička:*

Sle-pi-čka na dvo-ře: Ko-ko-ko-dák!

vypravěč: *vypravěč:*

hu-si-čka o-ve-čka
kra-vi-čka ko-ní-ček

Obrázek 1- návrh melodie k aktivitě *Zpíváme pohádku*

Doporučení z praxe: aktivita děti bavila a celkem se jim dařila. Ze začátku se děti styděly zpívat, ale po delší době společného zpívání už se nestyděly. Děti se chtěly střídát v roli vypravěče a jednotlivých zvířátek. Proto jsem děti rozdělila do skupinek podle aktuálního počtu do rolí zvířátek.

Naplnění cílů: cíle byly naplněny. Děti zvládly hudební pohádku.

6.6 Pátý projektový týden *Muzikantská pohádka*

V muzikantské pohádce se seznámíme s dalšími hudebními nástroji. Budeme pokračovat v rozvoji hudebního vnímání – poslechovými činnostmi, pěveckými činnostmi. Hudební vyjadřování budeme rozvíjet rytmickými činnostmi.

Do muzikantské pohádky se dostaneme pomocí písničky *Muzikanti, co děláte?* Pohádku si s dětmi přečteme, vysvětlíme si slova, která neznáme a naučíme se písničku. Kromě toho si zopakujeme pojmy hluboko a vysoko.

Vzdělávací nabídku jsem navrhovala tak, aby byly naplněny tyto cíle:

- Dokážou pojmenovat hudební nástroje, se kterými jsme se seznámily,
- Dokážou určit hluboko a vysoko,
- Dokážou vysvětlit neznámá slova.

Navrhované činnosti k pátému projektovému týdnu uvádím v tabulce 6.

Tabulka 6 - návrh činností k pátému projektovému týdnu

Název činnosti		Co rozvíjíme	Druh činnosti	Pomůcky
6.6.1	<i>Seznámení s novými hudebními nástroji</i>	Paměť	Verbální	Obrázky hudebních nástrojů z příběhu
6.6.2	<i>Hrátky s písničkou</i>	Hudební vnímání	Hudební	Písnička
<p><i>Další aktivity:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pracovní list – vybarvi hudební nástroje • Pracovní a výtvarné činnosti – výroba hudebních nástrojů • Omalovánky • Prohlížení pohádkové knihy, encyklopedie s hudební tematikou • Skládání puzzle • Diskuze – kde se můžeme naučit hrát na hudební nástroje? • Pohybová hra – dirigent • Pexeso – hudební nástroje <p><i>Literatura:</i></p> <p>Floriana D 'Andrea „Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: Hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let“</p> <p>JENČKOVÁ, Eva. <i>Hudební pohádka</i>. 4., upravené vydání. Hradec Králové: Tandem, 2014-. Hudba v současné škole. ISBN 978-80-86901-29-9.</p>				

Výše uvedené činnosti rozvíjí hudební vnímání a vyjadřování tímto způsobem:

- Manipulace s hudebními nástroji,
- Rozpoznat zvuky jednotlivých nástrojů,
- Zopakování hudebních pojmů hluboko, vysoko.

6.6.1 SEZNÁMENÍ S NÁSTROJI

Popis hry: dětem po přečtení pohádky ukážeme jednotlivé hudební nástroje z pohádky na obrázku. Názvy nástrojů zrytmizujeme, poté pomocí nahrávek (jednotlivých nástrojů) zjistíme, jak nástroje hrají a pantomimicky budeme předvádět hru na nástroj.

Uvedení do hry: s dětmi sedíme v komunikativním kruhu. Po přečtení pohádky se děti ptáme, jaké nástroje v pohádce muzikanti měli. Podle odpovědí dětí budeme vytahovat obrázky jednotlivých nástrojů. S dětmi si po prohlédnutí obrázku název zrytmizujeme.

Doporučení z praxe: aktivita děti velice bavila, hudební nástroje si pamatovaly velice dobře. Obrázky jsem měla víckrát, proto jsem je rozstříhala a děti je během ranních činností skládaly jako puzzle.

Naplnění cílů: v této činnosti si děti zapamatovaly názvy nových hudebních nástrojů a dokázaly vysvětlit nová slova.

6.6.2 HRÁTKY S PÍSNIČKOU

Popis hry: s dětmi si zazpíváme písničku *Muzikanti, co děláte*, kterou doprovodíme na klavír. Pomocí pantomimy si zopakujeme jednotlivé nástroje, se kterými se děti seznámily v pohádce. Poté jednotlivé motivy písničky hrajeme ve velké oktávě nebo ve dvoučárkované oktávě. Děti pomocí bubínku a prstových činelů budou vyjadřovat, zda slyší motiv písničky hluboko nebo vysoko.

Uvedení do hry: s dětmi se připravíme ke zpěvu (stojíme kolem klavíru) a zazpíváme si písničku. Po zahrání na klavír můžeme zpívat bez doprovodu a dělat nápovědu k jednotlivým pohybům. S dětmi budeme procvičovat vnímání poloh vysoko a hluboko, kdy děti pomocí bubínků a prstových činelů budou vyjadřovat to, co slyší – když uslyší hluboké tóny, bubnují na bubny. Když slyší vysoké tóny, hrají na prstové činely.

Doporučení z praxe: aktivita děti velice bavila. Nedělalo jim problém se orientovat ve výšce hraní na nástroj. Pro ztížení aktivity můžeme využít tenorovou/basovou zobcovou flétnu

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

a sopránovou zobcovou flétnu, můžeme změnit zvuk na keyboardu, můžeme použít i nástroje z písničky.

Naplnění cílů: v této aktivitě byly naplněny všechny cíle. Dětem se velice dařilo hudebně vyjádřit pomocí hry na rytmické nástroje to, co slyší. Dále jsme opakovaly názvy hudebních nástrojů z pohádky. Pokud jsme narazili na pojem, který děti neznají, vysvětlíme si jej.

6.7 Šestý projektový týden *O Smolíčkovi*

Pohádku o neposlušném Smolíčkovi jistě známe. Děti seznámíme s hudební podobou této pohádky. Hudební pohádku si poslechneme a zaměříme se na devět kontrastních částí. Hudební vnímání budeme rozvíjet pomocí hudební pohádky. Hudební vyjadřování bude rozvíjeno pomocí instrumentálních činností. S dětmi budeme řešit lidské vlastnosti a počasí.

Vzdělávací nabídku jsem navrhovala tak, aby byly naplňovány tyto cíle:

- Pomocí rytmických nástrojů vyjádřit počasí, emoce,
- Zapamatovat si text písničky *Prší, prší*.

Navrhované činnosti k šestému projektovému týdnu uvádím v tabulce 6.

Tabulka 7 - přehled činností k šestému projektovému týdnu

Název činnosti		Co rozvíjíme	Druh činnosti	Pomůcky
6.7.1	<i>Hudební pohádka O Smolíčkovi</i>	Hudební vnímání a vyjadřování, poznatky o emocích	Poslechová, rytmická, instrumentální	Klavír
6.7.2	<i>Prší, prší</i>	Rytmické cítění, paměť	Pěvecká, rytmická	Ozvučná dřívka, dřevěný blok, skladba A. Vivaldiho – „Podzim“
6.7.3	<i>Jeskyňky přicházejí</i>	Hudební vnímání	Rytmická, pohybová	Klavír
6.7.4	<i>Jeskyňky ťukají a vyptávají se Smolíčka</i>	Hudební vyjadřování, slovní zásoba	Rytmická, verbální	Ozvučná dřívka, dřevěný blok
6.7.5	<i>Smolíčkův smích</i>	Hudební vyjadřování	Pěvecká	-

Další aktivity:

- Pracovní list – pomoz jelenovi se zlatými parohy najít cestu ke Smolíčkovi
- Výtvarné činnosti – kreslení deště podle hudby
- Omalovánky
- Prohlížení pohádkové knihy, encyklopedie o lesních zvířatech
- Skládání puzzle
- Diskuze – kdo jsou jeskyňky?
- Pohybová hra – Na jelena
- Pexeso s pohádkovou tematikou
- Pokus – koloběh vody

Literatura:

Floriana D'Andrea „*Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: Hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let.*

JENČKOVÁ, Eva. *Hudební pohádka*. 4., upravené vydání. Hradec Králové: Tandem, 2014-. Hudba v současné škole. ISBN 978-80-86901-29-9.

Výše uvedené činnosti rozvíjí hudební vnímání a vyjadřování tímto způsobem:

- Manipulace s hudebními nástroji,
- Kreslením hudby,
- Seznámení s hudební pohádkou Marty Bartošové se slovy Františka Hrubína (budeme pracovat pouze s některými částmi),
- Vyjadřování strachu pomocí hudebních nástrojů.

6.7.1 HUDEBNÍ POHÁDKA O SMOLÍČKOVĚ

Popis hry: s dětmi si poslechneme nejprve celou hudební pohádku. Poté si poslechneme jednotlivé části. Tyto části můžeme rozdělit do jednotlivých dnů v týdnu. Jednotlivé části budeme doprovázet na hudební nástroje z Orffova instrumentáře.

Uvedení do hry: s dětmi sedíme v komunikativním kruhu a posloucháme hudební pohádku. Poté začneme s jednotlivými částmi pohádky. V této části se budeme zabývat smutnou náladou. Pomocí ozvučných dřívek budeme vyjadřovat smutek pomocí pomalého, tichého ťukání.

Doporučení z praxe: aktivita děti nezaujala. Během pohádky se nesoustředily, zlobily. Lepší byl druhý pokus, kdy jsem pohádku četla. S emocemi jsme pracovaly spíše pomocí

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

diskuze a pantomimou. K aktivitě jsem se vrátila druhý den. Zvládly jsme částečně instrumentálně vyjádřit smutek.

Naplnění cílů: naplnění cílů se mi moc nedařilo. Děti se mi nedařilo dostatečně namotivovat, aby na nástroje hrály efektivně, tak jak jsem potřebovala.

6.7.2 PRŠÍ, PRŠÍ...

Popis hry: s dětmi se naučíme písničku *Prší, prší*. Poté si s dětmi zahrajeme na déšť-hrou na tělo (dva prsty ťukají o dlaň druhé ruky). Můžeme zvyšovat intenzitu podle toho, jak moc prší.

Uvedení do hry: s dětmi si zazpíváme písničku. Pokud ji nebudou znát, naučíme se ji po částech. Poté přidáme hru na tělo. S dětmi můžeme zvyšovat a snižovat intenzitu našeho deště.

Doporučení z praxe: tato aktivita se velice vydařila. Dětem se velice líbila hra na tělo. Hru jsme umocnily pokusem, jak probíhá koloběh vody v přírodě, což děti ještě více motivovalo ke hře na tělo.

Naplnění cílů: v této aktivitě se mi podařilo naplnit všechny cíle. Děti se mi dařilo velice dobře motivovat a k aktivitě se rádi vracely i samostatně během spontánních her.

6.7.3 JESKYŇKY PŘICHÁZEJÍ

Popis hry: tato aktivita vychází z hudební pohádky. Mezihra, během které jeskyňky přicházejí, má odlišný charakter. Melodie připomíná kroky. Možná, že někdo přichází. Pomocí dřevěného bloku ťukneme jeden krok. Ťuk, ťuk, ťuk...

Uvedení do hry: s dětmi si poslechneme pouze tuto část hudební pohádky. Poté si můžeme pomocí hudebních nástrojů představit jeskyňky, jak se pomalu blíží k chaloupce Smolíčka. Můžeme navodit atmosféru plíživou chůzí během mezihry.

Doporučení z praxe: tato aktivita děti příliš neoslovila. Nedařilo se mi děti správně namotivovat. Aktivita děti oslovila až po přečtení pohádky od Františka Hrubína, kdy se mi podařilo děti namotivovat a plížení zvládly za doprovodu hry na dřevěný blok.

Naplnění cílů: v této aktivitě se mi nepodařilo naplnit stanovené cíle. Snažila jsem se děti namotivovat, ale moc se mi to nedařilo.

6.7.4 JESKYŇKY ŤUKAJÍ A VYPTÁVAJÍ SE SMOLÍČKA

Popis hry: s dětmi si přečteme pohádku O Smolíčkovi, kdy pomocí hry na dřevěný blok budeme klepat na Smolíčka a žadonit, aby je pustil dovnitř. S dětmi pomocí bubínku a ozvučných dřivek budeme vést rozhovor Smolíčka (buben) a jeskyňky (ozvučná dřívka).

Uvedení do hry: s dětmi budeme pracovat ve skupinkách – první skupinka bude představovat cestu jeskyněk s doprovodem na dřevěný blok. Druhá skupinka bude představovat samotné jeskyňky, které budeme doprovázet na ozvučná dřívka. Třetí skupinka, bude představovat Smolíčka, kterého budeme vyjadřovat hrou na bubínek.

Doporučení z praxe: aktivita patřila mezi jednu z nejoblíbenějších. Dětem se velice dařila spolupráce ve skupinách.

Naplnění cílů: v této aktivitě se mi dařilo naplnit stanovené cíle. Činnost děti velice bavila, opakovali jsme ji velice často.

6.7.5 SMOLÍČKŮV SMÍCH

Popis hry: tato aktivita je zaměřena na rozezpívání. Rozezpívání budeme provádět v rozsahu d¹-a¹.

Uvedení do hry: s dětmi si budeme před svačinou povídat, zda se rády smějí. Rozezpívání bude pro děti zábavnou formou. Klademe důraz na různé vyslovení chachacha.

Doporučení z praxe: aktivita děti zaujala. Nebyly zvyklé na rozezpívání, proto jsem začala tuto aktivitu zařazovat častěji.

Naplnění cílů: cíle se mi dařilo naplnit. V aktivitě se děti snažily, aby se správně rozezpívaly. Zároveň jsem kladla důraz na to, aby děti nekřičely a nezpívaly přes krk.

6.8 Zhodnocení úspěšnosti hudebně-výchovného projektu *Z pohádky do pohádky*

Ve svém projektu jsem se zaměřila na rozvoj hudebního vnímání a vyjadřování dětí v předškolním věku. Cílem projektu bylo představit dětem hudební nástroje z Orffova instrumentáře a pomocí těchto nástrojů rozvíjet hudební vnímání a vyjadřování dětí. Děti vnímaly hudbu pomocí poslechových, pěveckých a instrumentálních činností. Vnímaly rozdíly mezi jednotlivými nástroji – poslouchaly, jak zní basa, dudy, zobcové flétny atd., také se zabývaly emocemi – jak děti vnímají veselou a smutnou hudbu, dále vnímaly zpěv učitelky, který byl dětem důležitou předlohou a oporou. Hudební vyjadřování bylo rozvíjeno

pomocí hry na hudební nástroje, pomocí kterých děti vyjadřovaly své emoce, hlasy zvířátek, děj pohádek, přírodní jevy atd. Děti vnímaly hru na nástroje jako možnost vyjádřit neverbálně své pocity, jak na papír, tak pomocí vlastní hry na nástroj.

Mezi hlavní pozitiva svého projektu řadím jeho snadné přijetí dětmi. Pohádky děti velice zaujaly, většina činností děti velice bavily. Mezi negativa řadím náročnost některých činností, konkrétně dětem dělalo problém být v tichosti, aby se děti ve středu třídy mohly orientovat podle zvuku jedné skupinky. Celkově hodnotím svůj projekt kladně.

Mateřská škola může rozvíjet hudební vnímání a vyjadřování využíváním vhodných hudebních činností. Myslím si, že je důležité správně využívat poslechové, instrumentální a pěvecké činnosti, které jsou pro rozvíjení hudebního vnímání nejpřínosnější.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na hudební vnímání a vyjadřování předškolních dětí pomocí instrumentálních činností. V praxi jsem se setkala s tím, že si učitelky neuvědomovaly důležitost hudebních činností v mateřských školách.

Hudební činnosti vokální, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové jsou účinným zdrojem hudebních i zvukových, pohybových, vizuálních aj. podnětů, které účinně rozvíjejí vnímání dítěte v oblasti sluchové, vizuální, hmatové a motorické. Zároveň jsou významným motivačním prostředkem pro snahu dítěte vyjadřovat své pocity, představy a prožitky při komunikaci s hudbou a prostřednictvím hudby i s dospělými nebo se svými vrstevníky. Nejúčinnější jsou hudební činnosti promyšleně integrované ve funkční celek, protože vedou k prohloubení hudebního prožitku dítěte a tím i k aktivnímu vnímání.

Cílem mé bakalářské práce bylo přispět k praktickým publikacím, které se mohou využívat při práci v mateřských školách. Sestavila jsem hudebně výchovný projekt *Z pohádky do pohádky*, ve kterém jsem se zaměřila na instrumentální činnosti. Aktivitu jsem realizovala během svých praxí.

V jednotlivých kapitolách jsem vycházela z poznatků obecné a hudební psychologie. Při zpracovávání těchto kapitol jsem pracovala s odbornou literaturou. Ve svém projektu jsem poté vycházela z publikací Evy Jenčkové a Floriany D' Andrea.

Za nejdůležitější z mé práce považuji hudebně vzdělávací projekt *Z pohádky do pohádky*, ve kterém jsem navrhovala jednotlivé činnosti tak, aby bylo rozvíjeno hudební vnímání a vyjadřování dětí v mateřské škole. Moc bych si přála, aby tato práce byla přínosem pro všechny pedagogy předškolního vzdělávání.

Resumé

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na hudební vnímání a vyjadřování dětí v předškolním věku. Konkrétněji jsem se zabývala hudební a obecnou psychologií, Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a literaturou k tématu hudebně vzdělávacího projektu. Cílem mé práce bylo připravit hudebně výchovný projekt *Z pohádky do pohádky*, ve kterém jsem se zaměřila na konkrétní činnosti, které rozvíjejí hudební vnímání a vyjadřování pomocí instrumentálních činností. Svůj projekt jsem realizovala během praxí. Dalším cílem bylo připravit sborník činností, které by mohly být inspirací pro současné i budoucí učitelky mateřských škol.

Resumé

In my bachelor's thesis, I focused on the musical perception and expression of preschool children. More specifically, I dealt with music and general psychology, the Framework Educational Programme for Pre-School Education and Literature on the topic of musical education project. The aim of my work was to prepare a musical educational project „*From fairy tale to fairy tale*“, in which I focused on specific activities that develop musical perception and expression through instrumental activities. I implemented my project during my practice. Another goal was to prepare a collection of activities that could be an inspiration to current and future kindergarten teachers.

Seznam literatury

Teze k instrumentálním činnostem. [Online] [Citace: 26. Leden 2020.] <http://files.hudebni-pedagogika.webnode.cz/200000009-5d8845e829/instrumentálníčinnosti-%20teze.pdf>.

ČÁDA, F. 1914. *Vývoj dětské schopnosti hudební.* Praha : autor neznámý, 1914.

D'ANDREA, Floriana. 1998. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování - hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let.* Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-232-7.

HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. 2000. *Psychologický slovník.* Praha : Portál, 2000. ISBN 978-80-262-0873-0.

JAROŠOVÁ, Markéta. 2010. *Rozvoj hudebnosti v mateřské škole. Bakalářská práce (Bc.).* České Budějovice : JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Pedagogická fakulta, 2010.

JENČKOVÁ, Eva. 1997. *Hudba v současné škole.* Hradec Králové : Jaroslav Jenček - Orlice, 1997.

—. **2014.** *Hudební pohádka. Hudba v současné škole.* Hradec Králové : Tandem, 2014.

KODEJŠKA, Miloš. 2002. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku.* Praha : Univerzita Karlova v Praze-Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 8072900803.

KUBECOVÁ, Markéta, Marcela PEHELOVÁ, Marie SLAVÍKOVÁ, Veronika RŮŽIČKOVÁ a Hana VÁŇOVÁ. 2017. *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí.* Praha : Raabe, 2017. ISBN 9788074963222.

KURIC J., VAŠINA L. 1987. *Obecná a ontogenetická psychologie pro učitele.* Brno : Rektorát Univerzity J. E.Purkyně, 1987.

LINHART, J. 1976. *Činnost a poznávání.* Praha : autor neznámý, 1976.

LIŠKOVÁ, Marie. 2010. *Metodika hudebních činností.* Praha : Magistrát hl.m. Prahy, 2010.

MŠMT. 2018. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.* Praha : MŠMT, 2018.

—. **2017.** *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* Praha : MŠMT, 2017.

Rodiče a jejich děti. *Co se děje v psychice předškolního dítěte?* [Online] [Citace: 23. Březen 2020.] <https://www.rodice-a-deti.cz/co-se-deje-v-psychice-predskolniho-ditete>.

Rodiče a jejich děti. *Psychologie předškolního dítěte.* [Online] [Citace: 1. Duben 2020.] <https://www.rodice-a-deti.cz/psychologie-predskolniho-ditete>.

Rodiče a jejich děti. *Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku.* [Online] [Citace: 16. Březen 2020.] <https://www.rodice-a-deti.cz/charakteristika-vyvoje-ditete-predskolniho-veku>.

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. 2013. *Hudební psychologie pro učitele.* Praha : Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.

SEDLÁK, František a SIEBR, Rudolf. 1985. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogických fakult.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

SEDLÁK, František. 1989. *Psychologie hudebních schopností a dovedností.* Praha : Comenium musicum (Supraphon), 1989. ISBN 80-7058-073-9.

SLAVÍKOVÁ, Marie. 2015. *Studijní opora k předmětu Úvod do hudební psychologie.* Plzeň : KHK FPE ZČU, 2015.

SLOŽILOVÁ, Pavlína. 2010 . *Percepční zralost předškolních dětí. Bakalářská práce.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2010 .

STOLZOVÁ, Markéta. 2015. *Charakteristika instrumentálních aktivit dětí předškolního věku. Diplomová práce.* Hradec Králové : Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, 2015.

SYNEK, Jaromír. 2004. *Didaktika hudební výchovy I.* Olomouc : Univerzita Palackého, 2004. ISBN 8024409720.

Seznam obrázků a tabulek

Tabulka 1 - Vzdělávací cíle projektu dle RVP PV	25
Tabulka 2 - přehled činností k prvnímu projektovému týdnu	26
Tabulka 3 - navrhované činnosti k druhému projektovému týdnu.....	29
Tabulka 4 - navrhované činnosti k třetímu projektovému týdnu.....	34
Tabulka 5 - navrhované činnosti k čtvrtému projektovému týdnu.....	37
Tabulka 6 - návrh činností k pátému projektovému týdnu.....	41
Tabulka 7 - přehled činností k šestému projektovému týdnu.....	43
Obrázek 1- návrh melodie k aktivitě <i>Zpíváme pohádku</i>	40
Obrázek 2 - kreslení hudby.....	III

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. I – kreslení hudby

Příloha č. I – kreslení hudby

Děti jsem seznámila s hudebním cyklem A. Vivaldiho – *Čtvero ročních období*. Děti poté dostaly za úkol pomocí voskových pastelů ztvárnit roční doby tak, jak na ně hudba Vivaldiho působí. Bylo na dětech, zda budou kreslit pouze barvy, které podle nich jednotlivá období charakterizují nebo to, co dělají s rodiči.

Obrázek 2 - kreslení hudby